
TRON, HOPPET OCH KÄRLEKEN HOS JOHANNES AV KORSET

Föredrag hos Birgittasystrarna i Djursholm 22-24 februari 2019

Hans Eminens Kardinal Anders Arborelius, OCD, Biskop av Stockholm

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Vi börjar med en text av Paulus i Första brevet till thessalonikerna

Vi tackar alltid Gud för er alla och nämner er ständigt i våra böner, ty vi tänker på vad ni uträttat i tron, hur ni uppoffrar er i kärleken och hur ni håller ut i hoppet till vår Herre Jesus Kristus inför Gud, vår Fader (1 Thess 1: 2-3). I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Här sätter Paulus tron, hoppet och kärleken i centrum för vårt liv. Det gör även Johannes av Korset (1542-1591). Något vi alla gör eller borde göra är att leva av de teologala dygderna, tron, hoppet och kärleken. Ordet teologal är inte så vanligt, men det syftar på något som utgår från Gud, ges till oss och drar oss tillbaka till honom. Genom dopet får vi ta emot dessa dygder, krafter, som blir vårt kontaktnät med Gud. Det är mycket viktigt för bönen och vår gudsrelation, att vi bygger på tro, hopp och kärlek, som är det som djupast förenar oss med Gud.

Johannes av Korset hjälper oss att se, att om vi låter oss styras av tron, hoppet och kärleken växer vi in i en djup gudsrelation och blir mer och mer förvandlade av den. Samtidigt vet vi att det ofta är något annat vi använder i bönen. Vi använder våra sinnesförmågor, vår tankeförmåga, vår fantasi och våra känslor. Därför kan det ta tid att vänja sig vid ett liv i tro, hopp och kärlek, där vi hamnar på en djupare nivå. Det är en av Johannes av Korssets största gåvor till oss, att han har hjälpt oss att förstå, att vi måste gå igenom en dynamisk process, där vi lämnar de vanliga sinnesförmågorna och låter oss drivas av tron, hoppet och kärleken. I den mystiska teologin talar man om ett övernaturligt organ. Vi har de naturliga organen, som lukt och känsla, som vi har för att bli hemma i den skapade verkligheten. Men genom dopet har vi också fått ett övernaturligt organ som hjälper oss att få kontakt med Gud på ett djupare plan. Ändå är det lätt att använda fel organ i gudsrelationen. Det är som om vi skulle äta med

näsan. Vi har inte riktigt lärt oss hur vi skall handskas med Gud. Istället tänker vi på honom eller försöker känna något. Förhoppningsvis skall vi få hjälp av Johannes av Korset att växa in i trons, hoppets och kärlekens djupa gemenskap med Gud. Vi har ett övernaturligt organ, även om vi inte har tänkt på och reflekterar så mycket över det. Genom dopet har vi fått så oerhört mycket.

Som första steg skall vi se lite på vad dopet innebär. Vi tar det som en självklarhet att vi genom dopet har blivit kristna och blivit infogade i Kyrkan. Vi har fått så mycket, men det kan vara bra att begrunda innebörden. Dopet är grunden i det kristna livet och den kristna mystiken och etiken. Genom detta sakrament blir vi lemmar i Kristi kropp. Vi får en ny ontologisk existens. Vi blir, som Paulus säger, Andens tempel. Vi får en ny värdighet. Och vi får den nya övernaturliga dynamiken, det nya organet. Vi är en ny människa genom dopet. Det är en process som fortsätter så länge vi lever. Vi kan inte säga att allt är klart i och med att vi döps, utan då sätter processen igång för att vi skall förvandlas till en allt större Kristuslikhet och helighet, till en allt större närhet till Gud. Därför är dopet så viktigt. Det är dopet som förenar oss med alla kristna.

Vi har alla genom dopet fått samma nåd och gåva, men som alla gåvor måste den tas emot, utveckla sig och förvandla oss. Det kan Johannes av Korset, liksom många andra helgon, mystiker och helgon, hjälpa oss med, så att vi inte blir stående eller, som Johannes säger, blir dvärgar på det andliga planet. Istället kan vi låta oss förvandlas av denna dynamik, så att vi präglas av ett liv i tro, hopp och kärlek.

Dessa gåvor, dessa teologala dygder, anknyter till de förmögenheter vi har på det naturliga planet. Kärleken skall omvandla viljan. Kärleken är mer en viljesak än en känslsak. Känslorna kan naturligtvis komma med i andra hand. Jesus säger att vi skall älska våra fiender och det kan vi inte omedelbart göra med våra känslor. Om någon har varit riktigt elak och förstört vårt liv, kan vi inte omedelbart älska. Men Jesu kärlek kan besegra våra känslor om vi vill älska, om vi vill leva i kärlek. Tron skall förädla förståndet. Vi behöver vårt förstånd för att förstå mycket, men genom tron får förståndet en ännu djupare betydelse. Hoppet är knutet till minnet. Det låter lite underligt. När vi tänker på minne tror vi, att det är något som ligger bakom oss och att hoppet är riktat framåt. Men våra minnen hindrar oss ofta att gå framåt och vi fastnar i det som har varit. Det kan gälla barndomens traumata som vi aldrig kommer över eller att vi drömmer om den gamla goda tiden.

Ett av de största hindren för bönelivet är att vi inte lever här och nu, att vi inte är riktade mot det Gud vill ge oss nu utan tänker tillbaka på det som varit. Det är något vi får räkna med också under reträtten. Vi kanske tänker på vad som hänt under veckan, om det var något roligt eller något jobbigt. Vi måste vara beredda på, att i tystnaden kan det komma fram gamla saker som vi annars har förträngt och som kan vara jobbiga men också glädjande. Hoppet skall befria oss från vår ryggsäck fylld av minnen som vi släpar med oss för att istället inrikta oss på Guds evighet och Guds nu.

Vi möter Guds evighet här och nu. Det gör vi när vi ber. Gud lever i en annan dimension, i evigheten. Vi lever i tiden. De teologala dygderna ger oss möjlighet att få en äkta kontakt med Gud, fast han lever i en helt annan dimension. Det kan vi inte förstå rent förståndsmässigt, men det är så. Det är en äkta relation, en äkta kontakt mellan Gud och oss, fast Gud lever i evigheten och inte kan ses, höras och förstås. Men tron, hoppet och kärleken utgår från honom och gör oss i stånd att besvara hans relation till oss. Vissa mystiker säger att tro, hopp och kärlek är liksom ett gummiband som binder oss till Gud. Det utgår från Gud, men det är förankrat i oss och drar oss till sig. Tron bygger på att Gud tror på oss. Annars skulle han inte ha skapat oss. Han har tilltro till oss och förlitar sig på oss.

När vi tar emot Guds inbjudan försöker vi svara genom tron. Ingen av oss kan riktigt förklara hur vi har kommit till tro. Vi kan peka på vissa händelser, men i grund och botten är det en process, som vi aldrig riktigt kan förstå, hur Gud kommer in i vårt liv och drar oss till sig. Vi försöker besvara Guds inbjudan med vår tro. Tron går intimt samman med kärleken och hoppet. Vi tror på en kärleksfull, barmhärtig Gud. Ibland är det svårt att skilja på tron, hoppet och kärleken, eftersom de går in i varandra.

Den process där Gud kommer in i vårt liv är grunden för vår gudsrelation, för vår bön. Därför är det så viktigt att också få en lite djupare förståelse av hur detta går till. Ibland blir vi tillfrågade av icke-troende vad tron egentligen är och hur det kommer sig att vi tror. Då är det viktigt att betona att tron både är en gåva vi tar emot och något vi bejakar. Tron är inte något vi själva har hittat på. Den har kommit till oss och tagit oss i besittning. Men tron är också något vi vill bejaka. Här kommer viljan in. Tron är verkligen något vi vill. Ibland säger människor till mig att de så gärna skulle vilja tro men inte kan det. Då säger jag att det kan inte jag heller, för det är en nåd. Jag kan inte producera tro, utan det är något jag får. Då människor säger att de skulle vilja tro men inte kan det, är det faktiskt redan början till tro. Vi kan inte heller tro av egen kraft. Jag hörde att någon hade lärt sig finska på sex månader, vilket låter otroligt. Men vi kan inte lära oss att tro av egen kraft, utan det måste vara något vi får, en nåd, en gåva.

Det är viktigt att hjälpa människor att ta till sig tron. Där kan också Johannes av Korset vara till hjälp. Han betonar att tron inte har så mycket med ljuva känslor att göra. Han talar till och med om själens dunkla natt. En erfarenhet av utsatthet, tomhet och torka är en del av trons väg. Just i Sverige är det många som har fastnat för själens dunkla natt. "Själens dunkla natt" är faktiskt den enda bestsellern av karmeliternas böcker. Det hör till den svenska mentaliteten att människor ofta upplever något av den dunkla natten.

Natten handlar inte bara om att det är mörkt och dystert här i Sverige, utan det är något som ligger i folkkyrnan. Därför har många fått hjälp av Johannes av Korset. De har inte kunnat uppamma en sådan känslomässig tro som de tror att många kristna har. De tror att vi kristna är så hurtfriska, har svar på allting och bara hoppar omkring som man gör i *Sound of music*. Men så är det inte för de flesta kristna, utan det är ofta en kamp i mörker och dunkel.

Den process när tron så småningom omformar förståndet, kärleken omformar viljan och hoppet omformar minnet är kärnan i vår utveckling som kristna. Mer och mer genomsyras vi av de teologala dygderna. Det går ofta in i vartannat. Det är inte så lätt att urskilja om det nu är hoppet som driver oss eller om det är kärleken eller tron. Därför brukar man säga, att de teologala dygderna fungerar som ett övernaturligt organ som förenar oss direkt med Gud. Sedan kan man analysera var sak för sig. Det som bär oss är att vi har en tro, att vi vet oss vara älskade av Gud och att vi verkligen hoppas att alltid få leva med honom, också i evigheten. Det går in i vartannat.

Så småningom kan de teologala dygderna genomsyra oss mer och mer. Den processen kan vi märka i vårt böneliv. I början använde vi väldigt mycket ord. Vi är då ofta beroende av känslor, bilder och atmosfär. Det är då perioden av torka och tomhet ibland kommer in. Vi märker då att vi inte kan leva bara på våra naturliga känslor i bönen utan det är fråga om något djupare. Samtidigt är processen en befrielseprocess. Johannes av Korset skriver att vi drivs av det vi på spanska kallar *apetito* (aptiten, begäret). Vi är mycket beroende av saker som vi vill ha, som vi begär. Det skall kännas skönt och trevligt att be och det skall inte kännas tomt. Också i vårt förhållande till andra människor är vi präglade av aptiten. Aptiten renas genom processen i själens dunkla natt, så att vi befrias från slaveriet under våra begär. Begären kan vara mycket olika.

Det kan ibland vara bra att tänka efter vilka begär man har. För vissa kan det vara mer anspråkslöst. C. S. Lewis (1898-1963) säger, att det enda människor egentligen behöver är *a nice cup of tea* eller en kopp kaffe. När man har en aptit på något kan det fånga en. Här använder Johannes av Korset en känd bild av en fågel som är bunden. Den kan vara bunden både av en tjock kedja och av en tunn sytråd. Då är den fångad. Den tjocka kedjan kan vara de syndiga begären som binder oss vid det som inte är bra. Sytråden kan vara det som binder oss vid det mer oskyldiga. Vi kan haka upp oss på väldigt mycket. Den fromma människan har oftast blivit av med de tjocka repen och kedjorna, men hon kan vara bunden av den tunna sytråden. Vissa människor vill alltid sitta på en bestämd plats i kyrkan. Kommer det någon annan och tar platsen så blir det bråk. Det kan handla om en viss rosenkrans. Johannes av Korset beskriver mycket levande vad vi kan fastna vid. Innerst inne vet vi vad vi är bundna vid.

Det gäller att bli befriad från begären. I viss mån kan vi själva hjälpa till. Br. Wilfrid Stinissen (1927-2013) sade, att vi alltid skall ha med oss en sax. När vi upptäcker vad vi är bundna vid kan vi klippa av bandet. Ibland vet andra människor bättre än vi själva vad vi är bundna vid, eftersom vi ibland saknar självkänedom. I viss mån kan vi befrias genom ett mått av askes och försakelse, men det djupaste begäret kan vi inte själva bli befriade från. Därför behöver vi den befrielseprocess som själens dunkla natt är, när vi förlorar smaken för bönelivet. Vi tycker att det är tråkigt i kyrkan och predikningarna säger oss ingenting. Vi förlorar den känslomässiga erfarenheten och upplevelsen. Det är inte alltid så lätt. Det kan också handla om en relation till andra människor. Plötsligt upptäcker jag att den drömprinsessa jag gifte

mig med bara är en shoppinggalen tjej. Det kan också gälla djupa mänskliga relationer, där vi förlorar den känslomässiga upplevelsen.

Därför är det så viktigt att inse att det ingår i vår befrielseprocess att vi inte skall vara bundna av olika aptiter, känslomässiga eller liknande, som binder oss vid det som inte är väsentligt. Vi skall istället växa i tro, hopp och kärlek. Det är Johannes av Korsets stora förtjänst att han har hjälpt otaliga människor att förstå, att det som först verkade som slutet på bönen skall leda vidare till en ny nivå. Bönen fungerar inte alls. Jag har åkt på reträtter år ut och år in och ändå fungerar det inte. Jag har ägnat så mycket tid och kraft åt bönen. Jag har läst katekesen och bönböcker fram och baklänges, men ändå tycker jag att det är tråkigt och inte säger mig någonting. Men det är för att jag skall upptäcka en annan nivå, där jag inte hela tiden behöver känna efter om det är behagligt, trevligt, skönt och uppbyggligt. Det handlar istället om den utblottelse, den fattigdom i anden som evangeliet talar om, att Jesus själv gjorde sig fattig och steg ner i denna värld.

Vi talar om Jesu utblottelse, hans *kenosis* för att frälsa oss. Därför är det också viktigt att knyta Johannes budskap till Kristi kors. Det är genom korset som Jesus har befriat oss och återlöst oss. Därför det ingen tillfällighet att Johannes heter av Korset. Många människor har genom hans syn fått hjälp att förstå vad kors och frälsning egentligen är. Många människor i vår tid har svårt att förstå det religiösa språket, att förstå vad kors och frälsning är. De förstår inte begrepp som nåd, frälsning och kors.

Här kan han som är i den lyckliga benägenheten att vara både poet, psykolog och mystiker hjälpa människor i vår tid att förstå vad det innebär att bli befriad, att bli frälst. När man i Sverige använder ordet frälst innebär det, i alla fall i mer frikyrklig kontext, att det ofta handlar om en stor upplevelse som ligger bakom frälsningen. Man talar om den tidpunkt då man blev frälst och pekar på att det då hände något speciellt. Men det är något annorlunda hos Johannes av Korset, där det mer är en pågående process, då man steg för steg blir mer och mer frälst.

I vår katolska spiritualitet kan vi säga att det egentligen bara är Jungfru Maria som är helt och hållet frälst och befriad från allt. Vi andra måste hela tiden bli mer och mer frälsta. När man i frikyrklig kontext talar om att bli frälst är det vad vi kallar en omvändelseupplevelse. Men frälsningen är oerhört mycket mer krävande och långtgående. Det är intressant att i vår tid har många i de frikyrkliga traditionerna upptäckt den klassiska kristna mystiken. Också de hamnar i själens dunkla natt. Då kan de inte leva av kapitalet från en frälsningsupplevelse. Det kanske är ett av de stora ekumeniska genombrotten att många från en mer frikyrklig bakgrund har upptäckt att de behöver helgonen, mystikerna, för att förstå sin utveckling. Alla människor som tar tron på allvar kommer nästan alltid in i själens dunkla natt, i torka och tomhet. Därför talar ofta mystikerna om den dunkla natten. I ökenvandringen ser vi att Israels folk också har en slags kollektiv dunkel natt. På väg till det förlovade landet måste de gå igenom fyrtio år av öken. Jesus själv fick gå fyrtio dagar i öknen. Vi behöver ökentiden när vi torkas ut.

Våra aptiter torkas ut och förvandlas till en enda längtan och aptit att bli alltmer förenade med Jesus. Aptiten har också något gott i sig, för det är en längtan efter något. Istället för att längta efter choklad eller vackra rosenkransar blir det en enda stor längtan efter Jesus, efter att bli mer och mer förenad med honom. Det finns en kraft i aptiten som renas när vi går in i den dunkla natten. Hela vårt liv är ofta präglad av detta mönster. Om vi ser tillbaka på vårt liv kan vi upptäcka att det har funnits vissa perioder av mörker, prövning. Ibland har vi efteråt upptäckt att prövningarna ändå hjälpte oss. Det kan gälla en stor sorg. Gud kan använda det mesta för att befria oss.

Vi kan också göra motstånd. Johannes av Korset säger att många som hamnar i den dunkla natten vill återvända till köttgrytorna i Egypten. Man vill inte renas. Det är för jobbigt och man förstår det inte. Därför det är viktigt att försöka förklara torkan för människor, som säger: nej, vi kommer inte till kyrkan längre. Det är så tråkigt att sitta där i kyrkan och man måste låta sig renas. Då måste vi fråga oss varför vi går till kyrkan. Är det för att vi skall ha det mysigt och känna oss lyckliga och träffa trevliga människor eller är det för att möta den levande Guden? Också vi själva måste genomskåda våra motiv och våra intentioner. Varför ber vi egentligen? Är det bara för att få bönesvar? En viss fromhet bygger på att man skall få bönesvar hela tiden.

Det stora bönesvaret är Gud själv. Det säger Jesus. Vi kan alltid vara säkra på att vi får den Helige Ande när vi ber. Vi kan inte vara säkra på att vi får just det vi vill ha. Men Gud ger oss ännu mycket mer. Om vi bara är inriktade på det konkreta bönesvaret, ser vi inte att vi har fått något ännu större och djupare i vår relation till Gud.

Då vi är tillsammans på reträtt skall vi inte bli rädda om det är tråkigt och tomt, om vi längtar härifrån och bara vill packa ihop och köra hem. Vi får stå ut med det som är och tro, att när vi kanske inte längre behärskar vår bön, när vi bara tycker att det är jobbigt och kämpigt, kan det vara en ny form av djupare bönerelation som växer fram som inte så mycket bygger på hur vi känner det, vad vi erfar och upplever utan som helt enkelt innebär att vi bara är där med Jesus. Vi kan alltid bli kvar hos honom.

I Johannesevangeliet används ofta det lilla grekiska ordet *menein* som betyder bli kvar, stanna kvar. Johannes av Korsets medarbetare, Teresa av Jesus och av Avila (1515-1582), karakteriserar bönen som *estar con Jesús*, att vara med Jesus. Så länge vi är med Jesus är det bön. Vi kanske inte känner honom, men vi är med honom. Vi håller oss kvar. Vi biter oss fast. Det enda vi egentligen kan göra är att vara kvar hos Jesus, förbli hos honom. Det skall vi göra under reträtten. Även om vi glömmer allt annat vet vi, att här har vi varit med Jesus och han har varit med oss.

Vi ber om nåden att få bli kvar hos honom. *Herre, Jesus Kristus, du kom till vår jord för att bli kvar hos oss. Och när du uppstod till den eviga härligheten överlämnade du oss inte åt oss själva utan du förblir som den Förhärligade och Uppståndne fördold ibland oss och leder oss*

genom detta livet. Hjälp oss att ta emot denna nåd och förvandlas av den. I Faderns och Sonens och den Helge Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi börjar med Paulus ord ur Första Korinthierbrevet. *Nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken (1 Kor 13:13). I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

Hela Johannes av Korsets budskap är en slags kommentar till Paulus ord, för det är genom tron, hoppet och kärleken som vi tar emot Gud och besvarar hans tilltal i Kristus. Det är genom tron, hoppet och kärleken som vi förenas med Gud och med vår nästa. Det är det innersta i människan som väcks till liv, som får henne att fungera, som får henne att leva här på jorden och en gång förhoppningsfullt nå fram till det eviga livet. Därför är det så viktigt att vi lär oss att hantera den teologala dynamiken.

Genom dopet har vi fått den fulla kontaktytan med Gud som tron, hoppet och kärleken är. Det finns kontakt med Gud redan på det naturliga planet. Alla människor tror på något, hoppas på något och älskar något. Men genom dopet får vi del av den direkta, ingjutna nåd, som vi kallar de teologala dygderna: tron, hoppet och kärleken. Det är viktigt för oss att förstå att det är dessa dygder som hjälper oss att hantera hela verkligheten, först vår relation till Gud men också vår relation till andra, till verkligheten. När vi tänker på bön glömmar vi ibland bort att det i första hand är tron, hoppet och kärleken som hjälper oss att be, inte så mycket våra naturliga sinnesförmögenheter, känslor, erfarenheter, tankar och allt det andra vi behöver för att hantera den naturliga verkligheten. Naturligtvis är detta till hjälp. I bönen använder vi ord och vår mänskliga apparatur. Men det innersta är tro, hopp och kärlek. Därför kan vi aldrig säga att vi kan be. Jag blir mycket gladare om någon säger sig inte kunna be.

Det är inte mänsklig kunskap och duktighet som avgör bönens halt, utan det är Guds nåd som måste förvandla oss. Vi får alltid ha en ödmjuk insikt i vår fattigdom som samtidigt är vår rikedom. Vår oförmåga är samtidigt vår största förmåga. I evangeliets ljus ställs våra vanliga värderingar ofta på huvudet. Vi kan inte räkna med att kunna hantera bönen som vi skulle vilja, även om vi åker på hur många reträtter som helst och läser en mängd böcker av helgonen. Det kan vara mycket irriterande för oss att det är så, men Gud mäter med andra mått.

Johannes av Korset kan bibringa oss möjligheten att bli lite mer ödmjuka, lite mer beroende av Guds nåd än av egen duktighet och framgång. Det är ingen tillfällighet att han heter Johannes av Korset. Hela hans budskap är en kommentar till vad korset kan innebära i vårt liv. Vi måste alltid komma ihåg att korset pekar fram mot uppståndelsen. I Johannesevangeliet ser vi redan hur korset pekar fram och blir upplyst av uppståndelsens ljus. Genom dopet får vi del av hela Kristi mysterium – kors och uppståndelse – som går in i vartannat, liksom sorg

och glädje ofta är två systrar. Det är därför man är så glad på katolska begravningar. Naturligtvis är det en sorg, men det är någonting annat än att vara dyster. När vi konfronteras med korset, med döden, har vi hoppet att detta bara leder vidare. Därför är det så viktigt att se att tro, hopp och kärlek går in i vartannat. De hör ihop och störst av dem är kärleken som genomsyrar tron och hoppet.

Det är viktigt att ibland granska sig själv. Är min tro upplyst av kärlek eller är jag arg på dem som inte tror? Smyger det sig in något av hat? Det finns speciella frestelser för alla. De fromma har sina frestelser och de icke-fromma har sina frestelser. Det är ofta genom frestelserna som vi renas. De är en del av själens dunkla natt. Därför använder Teresa av Avila, när hon talar om frestelse, det spanska ordet *trabajo*, arbete. Frestelsen kan vara Guds sätt att arbeta på oss för att arbeta bort vissa saker i oss som inte är så bra. I frestelsens stund måste vi fatta ett val. Ibland behöver vi den process som vi kan inordna under begreppet själens dunkla natt. Vi behöver inte se det som bara en personlig process som vi behöver genomgå för att renas.

Också Guds folk måste renas. Därför beskriver Johannes av Korset ökenvandringen, Israels folks vandring genom öknen, som en natt. Jesus själv får, när han går ut i öknen i fyrtio dagar, ta på sig denna mänskliga verklighet, fast han var både Gud och människa. Han ville dela med oss erfarenheten av att bli utsatt för öknen frestelser och svårigheter. Även Kyrkan går igenom en dunkel natt. Just nu konfronteras Kyrkan mycket med att synd och ondska har trängt sig in genom de många övergreppen. Det är en dunkel natt för Kyrkan, en rening, en helgelseprocess för att bli befriad från allt det onda. Också förföljelsen kan ingå i den dunkla natten. I en hel del länder i världen blir vi förföljda som kristna. Under den period i Latinamerika, när man levde under förtryck, läste man också "Själens dunkla natt" som en beskrivning av sin situation. När vi människor förtrycks, utsugs, plågas som gemenskap är det också en dunkel natt.

Vi kan läsa bilden med den dunkla natten utifrån olika utgångspunkter. Det fina med en sådan bild som bygger på en naturlig symbolik är att alla känner igen natten. Bilden säger något till alla människor. Johannes vill visa oss att i natten finns det också ljus. När natten är som mörkast, är morgongryningen som närmast. Johannes anknyter också till det liturgiska, till påsknatten, när så småningom påskdagsmorgonen gryr.

Alla dessa aspekter måste vi hålla ihop när vi talar om själens dunkla natt. Natten har något med naturen att göra och även med påskbudskapet. Den har något att göra med den politiska och sociala verkligheten och med det personliga livet, eftersom Jesus vill frälsa allt. Själens dunkla natt, korset, allt detta är en del av Kristi verk som vår Frälsare. Det handlar om det som Kristus gör i världen, i var och en av oss, i Kyrkan och överallt, för att det nya livet, uppståndelsens liv skall stråla fram.

Det är viktigt att se på Johannes budskap i helhetsbelysning. Då blir det också lite lättare för oss att bära vår dunkla natt, när vi ser att vi genom den kommer Kristus närmare, men att vi

också kan bidra till att världen lysas upp. När en människa tar emot Gud och förvandlas av hans nåd är det liksom hela världen som lyfts upp. Vi är en del av ett folk, ett heligt folk. När en människa blir genomlyst och förvandlad av Guds nåd, kommer det alla till godo, vilket vi ser i helgonens liv. Vi får hjälp av dem och vi kan hjälpa andra. Den mystiska solidariteten är typisk för det katolska tänkandet. Det är inte bara jag som skall bli helgad och vacker för min egen skull. En tanke som också kan drabba oss är att vi skulle vilja vara ett helgon. Alla på jobbet skulle bli glada eller kanske inte. Det kan smyga sig in en viss själviskhet.

Här är Johannes av Korset obönhörlig. Han vet att vi är alla präglade av det vi tidigare talade om: *apetito*, begäret. Alla kan inte bli *Miss* eller *Mister Sweden*. Alla kan inte bli ett helgon enligt tycke och smak. Vi måste vara beredda på att de som är fromma kanske frestas på det här planet. De som är mer intresserade av att bli skönhetsdrottningar eller att vinna i Melodifestivalen kan frestas på det området. Vi måste vara medvetna om att också i vår längtan efter att komma Gud närmare och bli förvandlade av hans nåd kan det finnas en liten falsk ton av själviskhet. Vi måste vara mycket medvetna om att vi inte själva kan befria oss ifrån vår själviskhet. Det är därför den dunkla natten ofta kommer till oss på ett sätt som vi inte skulle vilja. Vi drabbas där vi är som mest sårbara.

Vi får inte glömma att Johannes av Korset skrev sin bok ”Själens dunkla natt” till några bröder och systrar i de oskodda karmeliternas kloster som hade satsat allt på bönen. De levde ett liv som var helt inriktat på att leva i bön och förvandlas i bön. Så upptäcker de en dag att de inte kan be. Det fungerar inte. Det är bara mörkt, tråkigt och hemskt. Då är det naturligtvis jobbigare än för någon annan människa som kanske inte alls har satsat så mycket på bönelivet och Kristi efterföljelse. Själens dunkla natt har en förmåga att drabba oss där vi är som mest sårbara, i det som är viktigt för oss. För en annan människa kan natten drabba henne i ett äktenskap eller i arbetslivet. För någon som har engagerat sig för att skapa rättvisa i samhället kan den dunkla natten drabba där. Vi kan tycka att det är lite orättvist. Jag har nu satsat så mycket på bönen, åkt på alla dessa reträtter och ägnat all min tid åt detta, ändå fungerar det inte. Jag sitter bara där som en stum kossa (Teresa av Avila).

Det är först då det går upp för oss att vi behöver en frälsare. Att inse det är viktigt i vår tid. Ibland är det lätt att se Jesus bara som ett föredöme, som en lärare. Men han är en frälsare, en läkare och inte bara en lärare. Han måste skära bort själviskhetens tumör och det gör ont. Det pågår ända till vårt sista andetag. Vi drömmer kanske om att vi skall få en vacker död, ligga där på dödsbädden och ha alla våra kära samlade och säga vackra ord till dem. Men kanske vi då förtärs av smärtor. Vi har vissa drömmar om att i alla fall på dödsbädden skall de få se hur fromma vi är. Här är vi mycket olika. Vi har vissa tankar som kan vara präglade av en självcentrering som vi inte riktigt själva förstår. I och för sig är det bra om vi kan ta farväl av våra kära och ge dem några vackra ord på vägen. Johannes av Korset är obönhörlig, när han säger att människan måste renas från allt.

Ofta finns det i våra djupaste aspirationer någonting av själviskhet. Även de som ägnar hela sitt liv åt att tjäna andra kan tänka att detta gör de för de andras skull. I och för sig är det bra och fint, men om det finns en liten falsk ton måste den renas, så att vi blir förvandlade av Gud. Det kan vi tänka på nu, när Kyrkan måste gå igenom en kollektiv reningsprocess. När det har smugit sig in ondska och synd på olika plan, måste det också till en oerhört ingående och ofta smärtsam reningsprocess, som vi alla får gå igenom. Ofta är det de oskyldiga som drabbas. För hela Kyrkan är det en oerhört viktig men smärtsam reningsprocess. Vi ser genom hela kyrkohistorien, att när det har kommit in slapphet och synd, kommer det ofta in en motkraft, den Helige Ande, som då sänder helgonen. Efter reformationen, när Kyrkan fick gå igenom en nedgångsperiod, kom det en explosion av helighet. Likadant var det efter nedgångsperioden i samband med franska revolutionen.

Vi får hoppas på och tro att Gud hjälper oss att renas både som enskilda personer och som gemenskap. Han hjälper Kyrkan och världen eftersom han är frälsare. Hans försyn ger oss möjligheter att gå genom natten in i det nya livet, in i uppståndelsens nya verklighet. Vi hänger då ihop tillsammans och bidrar till detta. Det är en katolsk grundtanke att i Kristi mystiska kropp behövs varje lem, inte minst de fördolda, de minst sedda, de som är som små, grå möss. I en församling brukar det alltid finnas små, grå möss som bär upp Kyrkan, men som inte syns och märks förrän de är döda. I ödmjukhet och stillhet var de så viktiga. Också i en familj och i en arbetsgemenskap brukar det finnas vissa fördolda själar som bär upp gemenskapen. I Kyrkans liv ser vi att ofta är det inte det som syns och hörs mest som betyder mest. Alla är lika viktiga i Guds plan.

Det är viktigt att förstå att Gud kallar mig till en helgelseprocess, en omvandlingsprocess, inte för min egen skull utan för gemenskapens skull och i sista hand för Guds äras skull. Thérèse av Lisieux (1873-1897) sade: ”*Je veux faire plaisir au bon Dieux*” (jag vill behaga den gode Guden). Frågan är om vi vill behaga Gud eller om vi vill behaga oss själva eller de andra. Här kan den djupa process äga rum, där vi lär oss att ära och förhålliga Gud. I Ps. 136 finns de återkommande orden ”evigt varar han nåd”. Under hela livet kan vi skjuta in orden ”evigt varar din nåd” för att se att det finns en kontinuitet i vårt liv. Genom Guds nåd är vi vad vi är. Vi har fått nåden att tillhöra Kristus, att tillhöra hans Kyrka. Nåden är i sista hand till för att förhålliga Gud. Den är till för världens frälsning och för Kyrkans helgelse. Det är viktigt att ha denna djupa motivation och intention i vårt liv, att vi vill bidra till Guds förhålligande, till Kyrkans helgelse, till världens räddning.

I vår tid ser vi att många människor ser sin uppgift att rädda världen, rädda den skapelse som hotar att gå under. Vi har ett nytt ord: klimatångest. Vi får också tillfoga att vi är kallade att bevaka skapelsen. Påven skrev encyklikan *Laudato Si* (Lovad vare du), där han tackar för att Gud har gett oss denna skapelse, där vi ser hans spår och kan förhålliga honom. Vi ser att vi är delaktiga. Vi är inte bara åskådare utan vi deltar i allt det som Jesus Kristus gör i frälsningsprocessen. En typisk accent i den katolska synen är att vi inte bara är passiva paket, utan genom att ta emot Guds nåd och förvandlas av den får vi bli delaktiga i

frälsningsprocessen, inte på egen hand och av egen förtjänst, men vi dras in i den djupa relation med Gud som innebär att vi alltid är både mottagare och besvarare.

Tron, hoppet och kärleken utgår från Gud. Han tror på oss, älskar oss och hoppas på oss. Vi tar emot det och besvarar det. Vårt svar är viktigt. Man säger ibland att språkets viktigaste ord är det lilla ordet ja. Ja-ordet uttalar Maria vid bebådelsen och vi får upprepa det när vi döps och vid de stora händelserna i vårt liv. Vi bejakar Guds handlande i Kristus. Det passiva gudsmottagandet är den högsta mänskliga aktivitet som finns. Det är inte bara något passivt. Det innebär att vi överlåter oss, att vi säger ja. Men det är Guds nåd som ger oss kraften. I den djupt personliga gudsrelationen är det ibland svårt att särskilja vem som gör vad.

När vi blir mer och mer förenade med Gud, talar vi bara Guds ord och försöker göra Guds gärningar. Det är en lång process som vi alla får genomgå. I luthersk tradition talar man om rättfärdiggörelse, i katolsk om heliggörelse och i ortodox om gudomliggörelse. I grund och botten är det olika aspekter av samma process, av frälsningen. Genom tron blir vi rättfärdiggjorda, och då kan vi också ta emot heligheten som en nåd och förvandlas av den, bli alltmer gudslika, gudomliggjorda. Så hög är vår kallelse och så små är vi inför den. Därför är det viktigt att både ha idealet, målet, för ögonen och samtidigt verkligheten. Hur små möss vi än är, hur obetydliga vi än är, är vi viktiga för Gud.

Att hålla ihop både ödmjukheten, självkännedom och kallelsen till målet är inte alltid så lätt. Det gäller speciellt i den dunkla natten, när jag tycker att allt är slut. Alla har övergett mig, Gud också. Jag sitter här och har det bara tråkigt trots att jag har kostat på mig att åka på en reträtt. Jag har till och med tagit ledigt från jobbet och de där hemma var arga för de ville att jag skulle baka och tvätta hela helgen. Så är jag ändå här och det är bara tråkigt och trist. Då är det kanske det jag behöver för att se att Gud är större.

Natten kan drabba oss när som helst, var som helst och på olika sätt. Johannes av Korset beskriver ofta natten som två återkommande perioder, sinnenas natt och andens natt. Den lilla Teresa upplevde nästan hela tiden den dunkla perioden. Det är mycket olika. Man skiljer i den mystiska teologin mellan två former av rening: *mortificatio* och *reparatio*. Man använder gärna de latinska termerna. *Mortificatio* innebär att den gamla människans laster skall dö bort, ett bortdöende från det gamla jaget, för vi behöver renas. *Reparatio* innebär att reparera, återställa. En sådan process hjälper gemenskapen, Kyrkan. Reningen sker inte bara för min egen skull utan också för de andras skull. Johannes av Korset talar mycket om den enskilda själens fullkomning och rening. Edith Stein (1891-1942) ser sin väg som en väg för de andras skull. Hon lider med det judiska folket för deras räddning i deras fruktansvärda belägenhet. Ofta går det ihop med reningen för min egen skull och för de andras skull. När vi renas är det inte i första hand för att vi skall bli vackra, utan för att det skall komma gemenskapen till godo. Det ser vi i helgonen. I dem ser vi hur Kyrkans fullhet och skönhet strålar fram. De är inte så angelägna att själva bli vackra för egen skull utan för att gemenskapens, Kyrkans och världens skönhet skall stråla fram. I praktiken är det svårt att skilja de här aspekterna,

mortificatio och *reparatio*, åt. Vi kan se det som en enda process, att Kristus vill helga sin brud. Johannes av Korset liksom de flesta andra mystiker är också en brudmystiker. Kyrkan, Bruden, måste mer och mer efterlikna sin Brudgum och förvandlas genom hans nåd och kärlek. Hon måste stråla fram i sin sanna skönhet som bara är en återspeglning av hans.

Under hela kyrkohistorien finns det nedgångsperioder. Därför talar kyrkofäderna om Kyrkan som *casta meretrix*, den kyska skökan. Till sitt väsen är Kyrkan utan fläck och skrynkla, helig, men i sina lemmar kan hon vara något helt annat. Därför är det ständigt en process där vi alla är indragna. Det är typiskt för den klassiska katolska spiritualiteten att vi inte lever den på egen hand. Det är inte bara vi som sitter och läser vår Bibel och ber våra böner i vår kammare, utan vi är ett heligt folk, som ställer till det för varandra, som gör livet surt för varandra. Men det gör vi för att helga varandra. Därför är de som behandlar oss värst våra bästa vänner.

Det var så för Johannes av Korset. Han blev ofta illa behandlad av sina medbröder. Först, när han trädde in i klostret hos de skodda, satte de honom i fängelse, ett litet avträde, där det var mörkt och dystert. Sedan var han med och reformerade orden, men på slutet av sitt liv fick han välja att antingen komma till en kommunitet där han var uppskattad eller till en där han var föraktad. Han valde att komma dit han var föraktad. Men han lyckades att omvända dem också, så att de förstod att han inte var så hemsk som de hade trott.

Nu kommer vi in på det svåra som Johannes av Korset säger. Han säger att vi skall törsta efter att bli föraktade för Kristi skull. Om vi inte har något av denna törst kommer vi alltid att bli förbittrade. Om vi inte kan stå ut med att vi någon gång blir kränkta, att man ser ner på oss, går oss förbi, behandlar oss illa, kommer livet att bli mycket jobbigare. Det är bra att han säger så. Vi kommer alltid att möta något av denna kränkning i vårt liv, även om vi hamnar i mycket fromma kretsar. Kanske sker det inte minst där. Vi människor kommer alltid att ställa till det för varandra. Vi är skapade för att göra gott mot varandra och bygga upp, men det blir inte alltid så. Då måste vi kunna stå ut med att folk tycker att vi är dumma eller inte bryr sig om oss. Det hjälper inte att vi sitter där och är bittra över att man inte uppskattade oss och tog emot oss. Någon tänker: Nu har jag gått flera år och förberett mig på att bli katolik, men ändå var det ingen som omfamnade mig och gav mig blommor när jag väl kom dit. De gick bara förbi och nickade lite hastigt. Vi kan ha vissa förväntningar. Likadant kan det vara med förväntningarna när man kommer till klostret efter att ha förberett sig länge och väl.

Johannes av Korset säger, att vi alltid skall välja det svåraste och alltid söka den lägsta platsen. Det går emot oss. Samtidigt får vi vara beredda på, att om vi tolkar det alltför bokstavligt kan det också vara en frestelse. Vissa människor vill vara dörrmattor. Lilla jag måste alltid bli illa behandlad. Mig är det ingen som bryr sig om. Jag är sjukast av alla. Det kan finnas en subtil frestelse att alltid vara ett offer. På franska använder man ordet *victimism*. Mig är det ingen som bryr sig om, men det gör ingenting. Jag får alltid den sämsta maten här i klostret. Jag får alltid städa toaletterna. Det är ingen som bryr sig om det. I allting kan det

smyga sig in ett slags självcentrering, också i detta att vara den mest bortglömda eller föraktade.

Hela tiden måste vi vara beredda på att Gud måste forma oss som han formar lera. Vi har bilden av krukmakaren som håller på att forma oss. Det gör han ofta genom andra människors händer. Om vi visste precis att det var krukmakaren som nu formade oss, skulle det bara vara skönt. Men om det är en otrevlig expedit i affären som är oförskämd eller en taxichaufför är det svårare. Gud kan använda alla, även dem som inte alls vill vara hans redskap. Ofta märker vi det först efteråt. Att öva upp känsligheten för hur Gud arbetar med oss är mycket viktigt. Då får vi mycket att skratta åt. Den oförskämde taxichauffören, tänk vad han lyckades göra mig fri från min självcentrering. Det är roligt att tänka sig att de som avskyr kyrkan kan ha hjälpt mig mer än någon annan. De har verkligen satt mig på plats. Sedan kan det också vara mycket smärtsamt när vi upplever att t.ex. en präst snäser av oss. Jag talade med någon som sade att för trettio år sedan var det en präst som var ovänlig mot henne. Sedan dess har hon inte satt sin fot i någon kyrka. Vi kan missa målet.

Det är viktigt att komma ihåg, att vi är en lem i Kristi mystiska kropp, i Kyrkan. För att vi skall passa in där måste vi poleras, putsas eller ibland filas av. Johannes av Korset säger, att alla de som lever tillsammans med dig i klostret är hantverkare som skall fila och hyvla på dig, så att du blir formad såsom Gud vill att du skall bli formad. Lever vi inte i ett kloster, lever vi kanske i en familj. Vi har ett jobb, en församling och där finns alla dessa hantverkare som gladeligen, ofta utan att förstå det, kan hjälpa oss. Att försöka förstå verkligheten ur Guds synvinkel kan vara det allra svåraste för oss. Vi ser bara hur vi upplever det, vad vi får ut av det, hur vi känner det, eftersom vi är fostrade i en individualistisk kultur, där hela tiden jagets intressen står i centrum. Jag tänker på mina rättigheter, hur jag vill ha det, vad jag skall få ut av det, hur jag skall känna det. Därför är det lite svårare i vår tid att ta till oss det Johannes av Korset säger, eftersom vi är så präglade av hur vi skall ha det, vad vi skall få ut. När jag får pensionskuvertet blir det aldrig som jag hade tänkt mig.

Det är viktigt att upptäcka att jag är en lem i en gemenskap. Jag tillhör ett heligt folk. Jag behöver de andra för att passa in, för att jag skall kunna bli till välsignelse för helheten, för att något av Kristus skall stråla fram i mig. Därför är det viktigt hur vi ser på varandra. Försöker vi se något av Jesus i varandra? Ser vi på varandra för att se Jesus återspeglad i den andre? Ofta gör vi inte det, men om vi gör det någon gång är mycket vunnet, t.ex. när vi ger varandra fridshälsningen. Det skall vara en liturgisk gest, där vi förmedlar Kristus till varandra och tar emot Kristus från varandra. Han binder ihop oss.

Den helige Augustinus (354-430) säger på latin: *Videntem videre* (att se på den som ser på oss). Det är något vi kan tillpassa både på bönen och på sättet att se på varandra. Gud är den som hela tiden ser på oss och vi låter honom se på oss mer och mer. För bönen räcker det ibland att vi blir medvetna om att Gud ser på oss och att vi låter oss betraktas. Då börjar den kontemplativa bönen, den mer seende bönen, att komma in. Jag behöver inte säga, tänka och

känna så mycket men bara vara där. Teresa av Avila beskriver bönen med orden *estar con Jesús*, att vara med Jesus, att låta Jesus se på oss. I evangeliet ser vi att Jesus ser på en människa. Bara det förändrar henne. Vi kan möta människor som har denna blick. Jag brukar tänka på de gånger jag fick träffa påven Johannes Paulus II (1920-2005), som hade denna blick. Han såg rakt in i hjärtat. Det är så Jesus såg på människor. Det är så den förhärligade Jesus nu ser på oss. Vi får då låta oss betraktas och bli medvetna om det. Det kan ibland räcka. Vi behöver inte känna efter hur något känns just nu, vad det ger oss.

Vi kan också lära oss att öva upp det gemensamma sättet att se på varandra. Vi kan se lite vänligt på varandra. Vi kanske inte alltid kan säga något vänligt. I detta sammanhang brukar jag berätta om de kloster jag har besökt, där det finns gamla munkar och nunnor som inte kan göra så mycket. Men de kan sitta där, titta och nicka lite vänligt till dem som kommer. Ibland räcker det. Ibland behöver vi inte göra och säga så mycket. Vi kan titta lite vänligt på folk och inte ilsket undra vad de har där att göra.

Vi får se på den som ser på oss. Vi får låta Jesus se på oss i tro, hopp och kärlek. låta oss betraktas. Skolastikerna säger, att tron är att dela Guds synsätt på sig själv och på hela verkligheten. Genom tron får vi dela Guds sätt att se. Vi får se på honom som han ser på sig själv. Tron ger oss en inre insikt om vem Gud är, men också på världen och på oss själva. Tänk om vi kunde se på oss själva såsom Gud ser på oss! Vilken befrielse det skulle vara att inse att vi är oändligt älskade fast vi är så hopplösa. Tänk om vi kunde se så på varandra istället för att fastna vid oväsentligheter, som varför någon alltid har samma kläder på sig eller varför några alltid kommer försent till mässan! Vi kan faktiskt hjälpa varandra bara genom att se på varandra med Guds blick. Vi hade en ordenssyster i Stockholm som ofta åkte tunnelbana. Hon berättade ofta hur underbara ungdomarna i Stockholm var. De var så fantastiska och vänliga. De reste sig och hjälpte henne. Hon hade en blick som gjorde att den värste tuffing smälte som vax. Vissa människor har en förmåga att bara genom att se på andra kunna väcka något till liv.

Om vi i vår bön låter oss betraktas av Gud, låter oss ses av honom, kan tron, hoppet och kärleken börja aktiveras. Vi kan börja ana att vi är oändligt älskade och att Gud vill göra något vackert av vårt liv. Han vill befria oss från allt det som inte är så bra. Det är en insikt i att vi behöver förändras, att det är något i oss som vi inte riktigt själva klarar av att bli av med, en slags ingrodd självcentrering. Ibland dröjer det innan vi riktigt kan identifiera på vilket område det är. Vi kan inte bara själva skaka av oss det vi behöver bli av med, utan Gud måste befria oss. Det är därför den dunkla natten ofta drabbar oss på det område som är mest känsligt för oss.

Vi kan också bearbeta oss själva. Johannes tjockaste bok, "Bestigningen av berget Karmel", handlar om det. Jag brukar rekommendera att man inte skall börja med den, för då blir man snart trött. Boken handlar om det mer asketiska, att vi skall gå upp för ett berg. När vi väl förstår att Gud håller på med oss, då går det liksom av sig självt att vi försöker undvika vissa

saker som inte är bra. Vi skär bort onödigheter eller har vi med oss den lilla saxen och klipper av sytrådarna som gör att vi är bundna vid en massa saker som är onödiga. Man skall i vår tid inte börja med askesen, för då tröttnar man efter en kaffekvart. Men om man börjar förstå att Gud är så oändligt kärleksfull och god, att han själv vill befria oss från allt det som är tungt, det vi släpar med oss, den ingrodda synden, själviskheten, då vill vi medverka när vi förstår att Gud älskar oss ändå. Gud väntar inte med att börja älska oss tills vi är fullkomliga. Jesus såg kärleksfullt på alla syndare som mötte honom. Han såg att det innerst inne fanns något som längtade efter honom, efter Gud, efter godhet, efter kärlek, även om det var väl dolt. Det är så vi måste se på människor.

När det går upp för oss att Gud ser på oss på med kärlek, blir vi liksom nedsmittade av hans blick och vill se på andra människor på likadant sätt. Vi vill hjälpa dem. Vi vill frigöra oanade inre krafter i dem. Det löper parallellt. Har vi väl en gång förstått hur mycket gott Gud vill göra för oss och att han gör det, att Jesus är i full gång med att bearbeta och befria, då tar vi fram vår lilla nagelsax och börjar klippa bort det som inte är bra. Vi vill hjälpa till att göra det lilla vi kan. Det är väldigt lite, för det riktigt stora kan bara Gud göra. Vi kan inte frälsa oss själva. Vi kan ta emot frälsningen och försöka göra den fruktbar, men vi kan inte göra allt själva.

Då blir vi också fruktbara för Kyrkan, för världen, för människorna, även om det sker på det mer osynliga planet i Kristi mystiska kropp. Det finns fördolda själar som ingen ser. Till sådana människor brukade påven Johannes Paulus säga, att de skulle ge honom sitt lidande, sin ensamhet och utsatthet. De skulle offra sina lidanden för Kyrkan och för honom. De människorna får vi inte glömma bort. De finns mitt ibland oss i vår tid, ofta instängda på olika hem och förvaringsanstalter. Deras offer betyder oändligt mycket, men det går inte automatiskt. Ett litet lidande kan medföra en stor bitterhet och ett stort lidande kan medföra en stor tacksamhet. Vi människor reagerar inte automatiskt på stimuli. Människor som gick igenom koncentrationslägren byggde ofta upp våra församlingar efter Andra världskriget. Några få, men inte många, finns ännu kvar i livet och de kan visa Hitlers telefonnummer inbränt på armen. Sedan dess har det kommit otaliga människor till våra församlingar från alla världens krishärdar och krigstillstånd. Vi har kriget i Bosnien, diktaturen i Sydamerika och nu kommer de från Irak, Syrien och Eritrea. Det är människor som har traumatiserats. Ofta har det faktiskt varit de som har byggt upp våra församlingar, eftersom de har kunnat bearbeta sitt lidande och inte fastnat i bitterhet. Sedan kan de ha psykiska men för livet. Jag talade med någon som hade varit i Sibirien och som varje natt hade mardrömmar. Genom tron, hoppet och kärleken kan det ändå bli till något som bär frukt. Sedan kan det vara någon annan som fick ett litet nålstyg. Det kan vara en präst som snäste av en kvinna och inte hade tid med henne. Hon fastnade då i bitterhet. Vi kan reagera på så olika sätt.

Därför behöver vi vänner som Johannes av Korset som kan ge oss vägledning hur vi skall hantera situationen, så att vi när vi blir föraktade, kränkta eller illa behandlade inte fastnar i bitterhet utan kan vända det jobbiga till något annat. Bernhard av Clairvaux (1090-1153)

säger att biet kan suga ut honung även ur de giftiga växterna. Vi kan lära oss mycket av djurens värld. Johannes talar om fågeln som är bunden. Vi är ett träd planterat vid vattenbäckar, som det heter i Psaltaren. Vi är en underbar trädgård, säger Johannes, där den Helige Andes sunnanvind kan väcka dofter till liv och sprida det som är gott. Vi får ta till oss något av detta och tro att Jesus Kristus ständigt verkar i våra liv. Det finns alltid något han gör för oss.

Johannes vill peka på den del av verkligheten som vi vanligtvis avskriver: natten, mörkret, tomheten, torkan. Allt det som vi tror inte har någon betydelse har ofta större betydelse än vi tror. Vi tror ofta att det fina skall vara de stora upplevelserna, de stora känsloupplevelserna, när vi får Nobelpris eller när vi vinner högsta vinsten. Men ibland är det just i de djupt smärtsamma processerna som något nytt kan vaskas fram ur oss. Vi kan befrias från något som vi inte själva har lyckats bli befriade ifrån. Därför är det en stor nåd, när det går upp för oss att det är så. Men det tar tid, även om vi har läst Johannes av Korset fram och baklänges. När vi väl hamnar i den dunkla natten, är det inte omedelbart enkelt, för vi måste gå igenom fattigdomen, ovissheten för att komma fram till en djupare överlåtelse. Vi kan inte omedelbart säga att det står i "Själens dunkla natt" på en viss sida hur vi skall göra och att det sedan går över. Så enkelt är det inte. Men lite ljus och ledning på vägen kan han ge oss, även om vi glömmer bort det när det är som värst. Vi får då lita på Guds nåd och försyn.

Herre, Jesus Kristus, du har tagit korset på dig för att frälsa vår värld. Hjälp oss att öppna ögonen och förstå när detta också händer i vårt liv, så att vi kan besvara detta med vår tro, vårt hopp och vår kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med några ord från Paulus Andra brev till korinthisarna. *Nåd från vår Herre, Jesus Kristus, kärlek från Gud och gemenskap från den Helige Ande åt er alla (2 Kor 13:13). I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.*

De orden är inledningshälsningen i mässan. Varje mässa, varje eukaristi, inleds med att vi ber om den heliga Treenighetens nåd, kärlek och gemenskap. När däremot biskopen firar mässan säger han: "frid var med er". Ordet frid skall sammanfatta allt det som vi finner i den treenige Guden: nåden från Jesus, kärleken från Fadern och gemenskapen från Anden. Friden är det som Gud vill ge oss. Det Gud är i sig själv är en kärlekens och fridens gemenskap mellan Fadern och Sonen i Anden.

Vi skall nu se hur Johannes av Korset liksom hela den kristna mystiken utgår från dopets nåd. Genom dopets nåd blir vi ett heligt tempel åt Gud. Gud tar sin boning i människan. Gud är närvarande för alla människor, men genom dopet bor han i oss som i sitt eget hem, i sitt eget tempel. Det kan ibland vara lite svårt att förklara detta. Bryr Gud sig då inte om andra människor? Jo, naturligtvis gör han det, men genom dopet blir vi på ett helt speciellt sätt bebodda av Gud. Vi får en nåd som de icke-döpta inte har fått. Det strider ibland emot vårt jämlikhetstänkande. Varför har inte de fått det vi har fått?

Det typiskt kristna är att Gud vill ge oss en ännu djupare gemenskap med honom, så att vi blir ett heligt tempel. Med en speciell nåd följer också ett speciellt ansvar. Det förväntas mer av den döpte än av den icke döpte, eftersom den döpte har fått ett ännu djupare förhållande till Gud. Det har mycket med bönelivet att göra. Det kan vara lite svårt att förstå för oss som är präglade av ett demokratiskt jämställdhetstänkande. Vi har fått mer, eftersom det förväntas mer av oss. Därför har vi fått en bön som faktiskt har en annan karaktär, eftersom vi alltid ber i, genom och med Sonen till Fadern.

Vår bön är en delaktighet i Jesu bön. Jesus lär oss att säga Fader vår. Vi har en djupare relation till Fadern i Kristus än den icke-döpte. Det strider mot vårt sätt att tänka i dag. Men ändå är det så att den kristna bönen har en annan karaktär. Många judar, muslimer och hinduer är mycket frommare och andligare än vi och mycket mer präglade av sin tro, men vi har fått något större och något mer. Det försöker den kristna mystiken förklara för oss, även om vi inte fattar så mycket av det. Vi har svårt att fatta, att vi har fått en delaktighet i Sonens personliga relation till Fadern, att vi är infogade i Treenighetens inre liv. Gud är inte bara en yttre verklighet, utan han bor i oss som i sitt eget hem. Vi är inte tomma och ihåliga inombords säger Teresa av Avila, som kanske är den som allra tydligast har skildrat Treenighetens inneboende i den döpta människan. Samtidigt vet vi att Gud är närvarande för alla människor, och många människor är mycket mer öppna för Gud än vi kristna. Det har inte att göra med den personliga kvaliteten eller den personliga inlevelsen, utan det är en speciell nåd som vi har fått.

I dogmatisk teologi låter det lite komplicerat, när man talar om den allraheligaste Treenighetens inneboende i den döpta själen genom den heliggörande nåden. Det är ett mysterium som vi har fått del av utan egen förtjänst för att vi skall ledas in i Sonens relation till Fadern. Det innebär att vi hela tiden i Kristus går till Fadern, att vi är inlemmade i Kristi mystiska kropp, att vi har del av Kristi fullhet. Därför är vi ännu mer förpliktigade att gå denna väg. Vi har fått oändligt mycket mer än vi någonsin förtjänar. Vi har blivit bebodda av Gud själv. Det är utifrån den bakgrunden som Johannes av Korset är så angelägen om att människor inte skall ge upp när de hamnar i själens dunkla natt. Han säger att de flesta riskerar att göra det, även i klostren. Det är svårt att gå genom öknen, att gå genom natten, att låta sig renas.

De flesta föredrar ett lättare, mer hanterbart böneliv än att ge sig hän och låta sig renas till fullo. Det ser Johannes som den stora tragedin, för därigenom går Kyrkan och världen miste om det han kallar den rena kärleken. Han menar att om en människa har nått fram till denna rening, denna helgelse, blir hon oändligt fruktbar för hela världen, inte bara för Kyrkan utan för hela mänskligheten. Det kan vara en viktig motivation att tänka på, att reningen inte bara gäller mig, att jag skall bli förvandlad, helgad, utan att Kyrkan, världen, mänskligheten är beroende av att det finns människor som låter sig renas och bli mer Kristuslika, eftersom det är de som lyser upp världen. Denna tanke finns redan i Gamla förbundet. Vi har de tio rättfärdiga. Abraham bad för staden Sodom att den skulle räddas, om där fanns tio rättfärdiga.

De som i stillhet bär upp världen är de som har låtit sig förvandlas och helgas av Guds nåd. Det är oerhört viktigt att det finns människor som är beredda att gå vägen genom natten och in i det nya livet, eftersom de kan göra Kristus synlig, tydlig och hörbar i världen, även om det sker i det fördolda. Vi får inte glömma att Johannes av Korset skrev till bröder och systrar som levde ett fördolt liv. Systrarna som han skrev till levde i sträng klausur. Det var inte många människor som såg dem, men han såg ändå deras liv som så viktigt. Ett av sina verk, "Andlig Sång", skrev han till en syster som inte riktigt förstod hans dikt. Han skrev ett stort litterärt verk bara för att förklara för en syster vad han menade med en dikt. Det brukar man anföra som ett bevis på hans kärlek. Johannes menade att hon då skulle förstå och kunna ta till sig det han skrivit, och då skulle det betyda oändligt mycket inte bara för henne utan för många.

I Andlig Sång kommenterar Johannes Höga Visan. Det är viktigt att se, att Johannes inte bara talar om den dunkla natten. Ibland kan vi få en föreställning att det är bara den han talar om. Han talar också om Höga Visan. Det är ett klassiskt motiv i den kristna mystiken att kommentera Höga Visan. Man går tillbaka till Bibelns bok, Höga Visan, där Guds förhållande till Israel skildras som kärleken mellan man och kvinna. Äktenskapet är ett sakrament. Det är en klassisk tanke att den djupast mänskliga kärleken är ett slags tecken på kärleken mellan Gud och hans folk. Vi tolkar det som kärleken mellan Kristus och Kyrkan. Johannes vill visa att själen, den enskilda människan - vare sig det är man eller kvinna - är Kristi brud, som Kristus har frälst på korset och som han intensivt söker under hela hennes liv.

I Höga Visan går handlingen lite fram och tillbaka. Ibland gömmer sig bruden. Ibland stänger hon dörren och ibland öppnar hon sig. Det är en bild av människans liv. Ibland öppnar vi oss för Gud och låter oss ledas av honom, och ibland drar vi oss undan. Det är sällan en rät linje. Vi kan aldrig inboka vissa framgångar i det andliga livet och säga, att nu har vi klarat av ödmjukheten. Nu har jag lärt mig eller besekrat något, utan det är en kurragömmalek i trädgården som i Höga Visan. Det är en vandring genom öknen, där vi ser att Israels barn också gör uppror och dyrkar guldkalvar. Det brukar inte vi göra, men vi kanske går och handlar på Guldfynd. Sällan är det en rätlinjig utveckling.

Teresa av Avila har skildrat bönelivet som en trappa med olika bönesteg, olika våningar. Hon säger att ibland går man tillbaka till en våning. Man tycker att det var för jobbigt i en våning och återvänder till en tidigare. Så är det också i vår utveckling eller vår väg. Det är viktigt att se livet som en väg, där vi ibland hamnar på avvägar, blir stående eller går tillbaka. Det viktiga är att Brudgummen ständigt söker oss. Kristus söker oss. Gud är inte bara en utanförstående verklighet utan Gud bor i oss. Det kan vi aldrig fatta. Gud lever i en helt annan dimension av verkligheten. Men genom vårt dop har Gud blivit hemmastadd i oss. Han talar till oss inifrån. Därför skildrar Teresa av Avila den andliga vägen som en resa inåt till den innersta boningen, där Gud bor. Den andliga vägen utgår från dopets gåva. Johannes av Korset säger, att vi alltid måste bli kvar vid dopkällan. Han säger att vi måste vara som fiskar som simmar runt i det levande vattnet. Dopvattnet torkar inte ut. Dopet kan ständigt förnya

oss. Därför är all kristen mystik också en dopmystik. Vi har som vi sagt lite svårare att ta till oss att vi genom dopet har fått något större, något mer, något underbarare än de som inte är döpta. Återigen är det inte för vår skull, utan det är för världens skull.

I själva dopet ligger också kallelsen till mission, till vittnesbörd, till att föra ut budskapet och dela med sig av tron. Det kanske har gått förlorat för oss, eftersom vi är så präglade av synen på att alla har fått detsamma. Men vi har fått mer. Då krävs det också mer. Det är därför vi måste komma ihåg att vi är förpliktade att gå vägen i Kristi efterföljelse. Ordet plikt är inte så populärt. Man brukar säga att vi katoliker har söndagsplikt. Man kan också säga att vi har söndagsprivilegium. Egentligen är det samma sak. Ibland kanske det bara är en plikt som hjälper oss och kan hålla oss uppe, när vi är i den dunkla natten. Vi vill inte alls gå till kyrkan, där det är tråkigt, dumma människor och de bara vill ha våra pengar. Vi vill bara stanna hemma. Men det är ju en plikt. Vi fick höra i katekesen att det är en plikt att gå i kyrkan varje söndag. Ibland kan en plikt faktiskt hålla oss uppe.

Egentligen är det ett privilegium att Kristus ständigt inbjuder oss till sitt bord för att ge oss sin Kropp och sitt Blod som välgkost. Men ibland är vi svaga, utmattade och orkar inte mycket. Därför måste vi också ha bilden av ökenvandringen inför ögonen. Ibland är det i storstadsöknen mödosamt att leva som kristen. Vi tycker att vi inte får något stöd. Vi känner oss utsatta och utblottade. Då behöver vi sakramenten. Dopnåden behöver förnyas genom eukaristin eller genom försoningens sakrament. Vi måste alltid söka näring för det liv vi har inom oss. Bönen är ett näringstillskott, likaså botgöringen, fastan, allmosan och den andliga läsningen. Vi behöver alla någon form av näring. Det kan vara lite olika vad vi behöver, men Ordet och Sakramenten är det klassiska vi behöver för att få förnyad inspiration, förnyad nåd, så att vi kan växa allt djupare in i Kristus och mer och mer tillsammans med honom gå till Fadern. Vi märker i evangeliet att Jesus talar mer om Fadern än om sig själv. Han är vägen, säger han, som leder oss till Fadern. Han lär oss att be Fader vår. Eftersom vi är bebodda av Treenighetens mysterium, finns det alltid möjlighet att i Kristus gå till Fadern och låta Anden väcka oss till nytt liv.

Johannes av Korset säger, att Anden är som den milda sunnanvinden, den levande kärlekslågan som väcker det som är dött till liv inom oss. Det som har domnat bort får ny kraft. De gåvor som ligger slumrande inom oss väcks till nytt liv. Det är därför vi talar om andligt liv. I grund och botten syftar ordet andlig på Andens liv i oss, inte på att vi är så värst andliga. Anden vill hela tiden inom oss väcka något till liv, förvandla något, göra oss mer öppna för Kristus och föra oss till Fadern. Allt gott, sant och äkta kommer i sista hand från den Helige Ande, vem som än säger det. Kyrkan säger till oss, att vi måste uppskatta och ta vara på allt som är fint, gott, vackert, vem som än säger det, även om det är någon som vi tycker är vår motståndare, folk som tillhör andra religioner och andra ideologier, våra fiender. Om de säger eller gör något gott, är det i sista hand för att Anden också har talat till dem. Ingen är främmande för den Helige Ande. Men hos oss är det en inneboende kraft som sakta men säkert vill förvandla oss till en allt djupare lyhördhet för Gud., så att vi låter Gud styra

vårt liv, låter oss älskas av Gud och hanteras av honom. Ordet nåd innebär att vi måste leva i en dimension, där vi låter Gud leda oss, frälsa oss och helga oss. Det är ett slags mellanting mellan aktivitet och passivitet.

Vad det innebär att låta sig ledas av Gud ser vi allra tydligast i Jungfru Maria vid bebådelsen. Må det ske med mig som du har sagt, låt det ske, amen. Tidigare sade man att lekmännens enda roll i liturgin var att säga amen. Det lät mycket magert, men egentligen sammanfattas allt i ordet amen, ja, Herre, må det ske som du har sagt. Ibland säger man amen på fel ställe i mässan. Egentligen kan vi alltid säga amen till Gud. Vi hade en Elisabethsyster som blev över hundra år och hade glömt det mesta av svenskan. Hon arbetade många år i polska missionen i Skåne. Men en sak kom hon ihåg: ”Herre, förbarma dig”. Ibland ropade hon under mässan med hög röst Herre, förbarma dig. Vi kan alltid ropa amen och Herre, förbarma dig.

Det inre andliga liv som vi får del av är en delaktighet i Treenighetens liv. Nåden innebär att vi blir delaktiga av Guds eviga liv här och nu under trons, hoppets och kärlekens tecken. Vi ser det inte och förstår det inte. Det övergår oss. Men redan nu har vi fått in en liten fot i himlen, eftersom vi har fått himlen inom oss när vi blir döpta. Gud bor i oss som i sitt tempel. Gud bor i en helt annan dimension än vi lever i, i evigheten. Den är inte långt borta. Den är oss närmare än vi är oss själva. Vi brukar säga att ju närmare något kommer oss, desto mindre ser vi det. Vi ser inte handen när den är mitt för ögat. Så är det också med Gud. Han är så nära att vi inte kan se och känna honom med våra vanliga instrument. Det är därför vi har fått tron, hoppet och kärleken.

Det är viktigt för oss att förstå att genom vårt dop och vår konfirmation har vi förbundit oss att växa allt djupare in i den treeniga verkligheten. Jesus kallar oss till efterföljelse, vilket vi uttrycker på många olika sätt. Vi är kallade till helighet och till ständig bön. Det innebär inte att vi hela tiden skall rabbla böner, men vi skall hela tiden leva i en levandegörande relation i Kristus till Fadern. Vi skall låta oss ses. Vi talade om *videntem videre*. Gud ser hela tiden på oss med kärlek och omsorg. Vi kan inte hela tiden tänka på honom. Det är ett klassiskt missförstånd att tro att vi hela tiden måste tänka på Gud. Gud försvinner inte när vi inte tänker på honom. Vi lever i djuprelation, på djupnivå, med Gud i tro, hopp och kärlek. Det är intressant att hälsningen i Treenighetens namn från 2 Kor 13:13 motsvarar den text vi började med i förra föredraget från 1 Kor 13:13, där det talas om tron, hoppet och kärleken. Vi får veta vem Gud är och vad vi har fått för instrument för att möta honom. 1 Kor 13:13 och 2 Kor 13:13 har ett inre sammanhang. Mycket har ett dolt sammanhang i vår tro. När vi växer in i den allt djupare gudsgemenskapen ser vi också Guds spår överallt.

Den heliga Edith Stein skrev en bok som heter ”*Endliches und ewiges Sein*” (det ändliga och det eviga varat). Där ser hon paralleller. Hon säger till och med att i atomens minsta beståndsdelar ser hon något av Treenigheten, där de olika partiklarna attraheras av varandra. Sedan ser hon på skapelsens alla nivåer spår av den kärlek som finns mellan Fadern och Sonen i Anden. Spåren syns framförallt hos människan. Alla vi som är döpta är Treenighetens

boning. Då skall vi också kunna känna igen något av Gud i varandra, men det är vi lite för blyga för. Det är viktigt att våga se på sin nästa som Treenighetens boning och att våga tillbe Gud i sin nästa.

Elisabeth av Treenigheten (1880-1906), var en ung karmelitsyster, som hade en syster som var småbarnsmamma. Systemen sade till Elisabeth hon måste be för henne. Hon själv hade inte tid, för hon hade det så jobbigt med sina småflickor. Hon ville att Elisabeth skulle be för henne istället. Elisabeth svarade då, att medan systemen vårdade sina små älsklingar kunde hon tillbe Gud i dem. De är döpta. Treenigheten lever i dem. Medan hon håller på med barnen kan hon tillbe Gud i dem. Det är lite främmande för oss i nordisk mentalitet. Vi har lite svårare att se Gud i vår nästa.

Så fort vi kommer ut i naturen lever vi upp. Då ser vi ständigt spår av Gud i bäckar, floder och fåglar. När mina medbröder från Belgien kom till Sverige, skulle de lära sig svenska psalmer. Men de tyckte att de inte handlade så mycket om Gud utan mest om berg, floder och bäckar, t.ex. ”Morgon mellan fjällen”. Då sade jag till mina medbröder, att de måste förstå att så är det här i Sverige. Här går folk inte i kyrkan utan de går ut i naturen. De har ännu inte upptäckt att man också i kyrkan kan tillbe Gud. Även vi som går i kyrkan får inte glömma bort att vi kan få hjälp av naturen. Också under en reträtt är det bra att gå ut i naturen. Om vi verkligen litar på att vi har fått nåden och gåvan att Treenigheten lever i oss, då känner vi överallt igen spår av Gud. I traditionen ser vi att man ibland har gjort lite lustiga saker för att förklara Treenigheten. I Paderborn har man gjort en bild av tre harar, som har öronen gemensamma. Det skall vara en bild av Treenigheten. Det är tre harar. Det är tre personer i Treenigheten, men till sitt väsen är de ett. Hararna hänger ihop. Det är en lite ovanlig bild av Treenigheten. Det finns också andra bilder som triangeln, men Gud är större än alla våra bilder. Vi kan känna igen något av Gud i allt skapat. Det är en grundtanke i kristendomen att Gud har skapat allt. Som varje konstnär lägger han ner sin själ i det han skapar. Det finns tecken. Det finns spår av Gud. Augustinus säger, att människan är ett slags spår av Treenigheten.

Genom dopet blir vi också en boning till Treenigheten. Varje människa är skapad till Guds avbild. Hon är ett spår, men genom dopets gåva förstärks och förtätas detta, så att vi blir ett Andens tempel. Då måste vi se till att det är snyggt och rent i detta tempel. Vi måste glädja oss över vår värdighet. *Christiane agnosce dignitatem tuam* (kristen erkänn din värdighet) skrev Leo den store (400-461) i en julpredikan. Man berättat att studenterna vid en av våra teologiska fakulteter skulle översätta denna mening. Nästan alla översatte det som kristen erkänn din ovärdighet. De hade alltid hört att de var ovärdiga, så de trodde att det var feltryck i Leo den stores text. Det visar en viss mentalitet som många kristna har att inte riktigt ta till sig sin värdighet. De är så vana vid att höra att de är odugliga och ovärdiga. Det är naturligtvis tragiskt. Men å andra sidan måste vi, då vi är värdiga, leva i enlighet med vår värdighet.

Det är därför även icke-troende blir mer skandaliserade när en kristen och inte minst en präst gör något ont. Det är mycket tydligt i pedofilskandalen att man blir mycket skandaliserad.

Man tycker att det är värre om en präst gör något ont än om någon annan gör det. Det är faktiskt hoppfullt att även ateisterna blir mer skandaliserade, för då visar det att de har förväntningar på oss kristna och inte minst på prästerna. Det är ett tecken på att även världens människor förväntar sig att vi kristna skall göra det som är gott och sant. Om vi inte gör det, blir de mycket besvikna. Det är ett hoppfullt tecken att folk är så upprörda nu. På det sättet kan de också hjälpa Kyrkan att med ännu större allvar ta itu med skandalen.

Ständigt måste vi stå under korset som botgörare. Det är inte alltid så lätt för oss att förstå att vi hela tiden måste växa, omvända oss, förbättra vårt liv, bli mer hängivna, efterfölja Jesus ännu mer troget. Då behöver vi den dunkla natten. Det är bara där vi kan befrias från en viss ingrodd självcentrering. Vi kan göra en hel del själva, men vi kan inte riktigt bli befriade från den lite falska tonen i våra bästa aspirationer. Även i vår vilja och längtan att efterfölja Jesus och bli bättre kan det finnas en liten falsk ton av andligt högmod. Vi måste komma ihåg, att vi inte själva kan producera den fulla, rena kärleken, utan det kan bara ske när vi renas till fullo. Vi kan ibland märka när vi ber, att det plötsligt kommer en tanke att nu var vi väl fromma i alla fall. Jag gav ju mer än tjugan i kollekt, så generös jag är. Det smyger sig ibland in en tanke hur god man är som ägnar så mycket tid åt att stryka kyrkans tvätt. Det är viktigt att vi tar andlig temperatur på oss själva.

Vi är alla i behov av rening, vissa mer, andra mindre. Därför får vi tro att Gud i sin försyn vet vilken rening vi behöver. Vi har alla ett sår. Varje människa har ett sår, något djupt inre som hon ofta inte vill yppa. Det kan bero på hur hon behandlades i sin barndom. Det kan vara ett psykiskt eller andligt sår. Där är vi mycket känsliga. Det är just där Kristus vill möta oss för att detta sår skall bli ett behagfullt sår, som Johannes säger i en dikt, något som drar till sig Guds kärlek. Först kan vi tro, att såret är något som drar oss bort från Gud, något som hindrar oss. Men om vi öppnar oss för Gud på det känsliga området i vårt liv, kan det ske något stort. Paulus skriver i ett av sina brev att han ständigt plågas av en törntag som sticker honom. Exegeterna har inte lyckats förklara vad det är. Vi har alla en törntag, något som sårar oss, något som gör ont. Det kan bero på så mycket. Ofta kan det vara något vi bär med oss från barndomen, någon smärtsam erfarenhet, någon som har svikit oss eller en personlig otillräcklighet, att vi inte klarade av vårt jobb. Det kan vara så mycket. Men just där vi är som mest känsliga, är vi närmast Gud. Vi kan inte bli av med törntaggen. Det kunde inte ens Paulus. Men han menar, att där är han som djupast förenad med den korsfäste Kristus. Kristus hade ju hela törnekronan. Vi skulle kunna säga att därför bär han också alla våra törntaggar.

Min törntag är infogad i Jesu törnekrona. Jag delar mitt sår med honom. Birgittasystrarna har fem sår på sitt huvud. Vissa helgon blir stigmatiserade. De lever sig så in i törntaggen att det märks på deras kropp. Andra som Teresa av Avila fick sitt hjärta genomborrad. Såret kan bli mycket kroppsligt. Vi skall inte vara rädda för törntaggen. Där vi är som känsligast och mest sårbara är vi också närmast Kristus. Där kan han göra något stort om vi låter det ske. Ofta vill vi döva smärtan och vill inte kännas vid den. Men det kan vi inte, för den har bitit sig fast. Här kan vi också referera till Selma Lagerlöfs (1858-1940) jullegend om den lilla fågeln. Det var

en liten fågel som såg Jesus på korset och drog ut en törntag. Sedan dess har vi fågeln rödbröst, alltså rödhaken, som fick det röda på sitt bröst. Vi får tro att vi genom att bära vår törntag befriar Jesus från i alla fall en liten törntag.

Såret kan förvandlas till ett behagfullt sår, säger Johannes av Korset. Den Helige Ande är som ett brännjärn som bränner bort det som var infekterat, själviskt och hatiskt i såret. Då blir det ett behagfullt sår. Kristi sida öppnades på korset och blod och vatten flöt fram. Det blev ett livgivande sår. Låter vi den Helige Ande behandla vårt sår, låter det belysas av Kristi kärlek och låter vår törntag bli en del av Kristi törnekrona, blir det något annat. Då blir det inte varigt och infekterat längre.

Risken är att vi kan bli bittra. Vår barndom blev inte som vi hade tänkt oss. I vår tid är det nästan mode att skriva om hur hemska föräldrarna var. Det är tragik i detta. När vi lever nära andra människor, kommer vi alltid att såra varandra. De flesta våldshandlingar sker i nära relationer. Det är viktigt att förvandla det sår som vi har tillfogats, av vilken anledning det än må vara, för det kan också vara av Gud. Vissa tycker alltid att Gud har behandlat dem illa. Men livet ger oss nästan alltid något sår, något som vi kämpar med. Det är viktigt att se det som något som drar till sig Guds helande kärlek. Henri Nouwen (1932-1996) skrev en bok som heter ”*The wounded healer*” (den sårade helaren). Jesus kan hela oss genom att dela våra sår, bli människa och lida. Han känner inifrån vad det är att vara sårad. Han kan rena, hela vårt sår, så att det blir ett behagfullt sår som förenar oss med honom, den Korsfäste, i kärlek och överlåtelse. Det kan vara en lång process. Man brukar i detta sammanhang också peka på dem som hamnar i missbruk av olika slag, något som det är mycket svårt att bli av med. Men också det kan helas. Det förblir ett sår men på ett helt annat sätt.

När det går upp för oss hur nära Gud är oss - att han lever i oss, att han alltid är där, att vi alltid har tillgång till honom, att vi kan se på allting i hans ljus, att vi kan se spår av honom, att vi är inbäddade i en värld där Gud ständigt är med - då händer det också något. Då får vi en helt annan syn på verkligheten, på människorna, på naturen och på tingen. Det är därför man brukar säga att man kan se om någon är kallad till klosterliv på det sätt han eller hon stänger en dörr, det vill säga hur man behandlar skapade ting. Ju mer vi präglas av Gud, desto mer vill vi medvetet eller omedvetet förmedla detta. Hela skapelsen blir vår mötesplats med Gud. Det är därför kontemplativa kloster ofta ligger på mycket vackra platser. Ibland byggs de i en storstad, men också i storstäderna behövs det andliga oaser.

Vi får se oss själva som tecken på Guds närvaro i den miljö vi lever, att vi sänds ut för att vara ett tecken på den levande Guden. Det tillhör vår värdighet, men det innebär inte att vi blir högmodiga över vår andlighet utan tvärtom. I all ödmjukhet är det viktigt att se att jag genom mitt dop, genom min konfirmation, genom den nåd jag har fått också är utsänd i Kristi namn för att sprida hans vällukt på vilket sätt det vara må. Det behöver inte innebära att vi går omkring och predikar. Ibland kan det ändra situationen om vi säger ett ord i rätt tid. Om vi har en känslighet för Anden, är vi ibland förvånade över att vi kan göra eller säga någonting som

vi inte riktigt vet varifrån det kommer. Vi kan känna igen en människa som behöver vår hjälp. Vi kan hitta ett ord eller en gest. Det är viktigt att vi verkligen litar på att vi är Andens tempel och att vi ser på varandra som Andens tempel. Ser vi någon som ser riktigt nere ut, kan vi säga: kom ihåg att du är Andens tempel. Vi är präglade av det individualistiska mönstret.

Vi kan tänka efter varför vi reste på reträtt, om det var för vår egen skull, för att vi ville ha det lite mysigt och skönt, för Kyrkans skull eller för svärmors skull. Det är bra att tänka efter vad det är som motiverar mig att göra vissa val. Tänka efter varför jag går i kyrkan. Är det för att ära och förhårliga Gud eller är det för att jag inte har något annat att göra? Ibland måste vi granska vår motivation. Vill jag verkligen stå i Guds tjänst? Vill jag sprida hans kärlek omkring mig? Vill jag bära mina medmänniskor i bön och kärlek eller vill jag slippa dem för att vara ensam?

Vi får inte glömma värdigheten, kallelsen och nåden. Vi vet att vi är lite haltande på vår vandring. Det går upp och ner. När man frågade ökenfäderna vad de gjorde i öknen hela dagen, svarade de, att de reste sig och de föll. När gästerna kommer till karmelitnunnorna frågar de vad systrarna egentligen gör i klostret. De svarar, att de är där till Guds ära. Naturligtvis gör vi en hel massa saker, men om vi gör det till Guds ära, får det en djupdimension. Om vi gör något för att styrka Kyrkan i hennes omvändelse- och helgelseprocess, då sker något stort.

Vi behöver inte ändra på våra yttre levnadsomständigheter så mycket men fördjupa dem och ge dem en ny djupdimension. Vi kan lyfta upp ett grässtrå från marken och samtidigt höja hela världen upp till Gud, säger Thérèse av Lisieux. Minsta lilla gest kan få en djupare innebörd. Därför behöver vi bönen, sakramenten, liturgin för att hela tiden bli påmind om vår kallelse att vara Kristi sändebud. Vi behöver den dunkla natten, där tron, hoppet och kärleken växer fram i sin fulla dynamik, så att vi mer och mer blir förvandlade till det vi är i Guds ögon. Vi måste komma ihåg att Gud alltid ser det bästa inom oss. Tänk om vi kunde lära oss, när vi ser på andra människor, att se det bästa i varje människa. Då kan vi också locka fram det. Vi kan ibland möta människor som vi tycker har ett överdrivet förtroende för oss. Det är en del av all fostran och pedagogik att locka fram det bästa i en människa. Ser man på ungdomar som värstingar, blir de värstingar. Ser man på dem som fulla av kapaciteter och gåvor, kan man ofta som en barnmorska locka fram detta. Det är så vi tror att Gud ser på oss. Han ser oss som presumtiva helgon. Det betyder inte att vi alla kanoniseras på löpande band. Gud ser det bästa. Han har skapat oss till sin avbild. Om vi ser på varandra på det sättet är mycket vunnet. Vi skall inte fastna vid det yttre eller det vi tycker är lite jobbigt utan verkligen se att i varje människa finns en oändlig gudspotentialitet och – kapacitet. Tänk om vi kan locka fram det och hjälpa människor att förstå hur Gud ser på dem. Det är så Gud ser på oss, som sina älskade barn, söner och döttrar i Kristus.

Vi ber. Herre, sänd oss din Helige Ande, så att han mer och mer kan omforma oss, så att vi mer och mer blir lika Jesus Kristus, nu och i all evighet. Amen.

Föredrag IV

Vi börjar med all lyssna till Paulus, nu i Romarbrevet kapitel 8. *”Vi som har fått Anden som en första gåva, också vi ropar i vår väntan på att Gud skall göra oss till söner och befria vår kropp. I hoppet är vi räddade – ett hopp som man ser uppfyllt är inte något hopp, vem hoppas på det han redan ser? Men om vi hoppas på det vi inte ser, då väntar vi uthålligt. På samma sätt är det när Anden stöder oss i vår svaghet. Vi vet ju inte hur vår bön egentligen bör vara, men Anden vädjar för oss med rop utan ord, och han som utforskar våra hjärtan vet vad Anden menar, eftersom Anden vädjar för de heliga så som Gud vill”.* (Rom 8: 23-27).

Dessa ord som Paulus säger sammanfattar det vi har försökt se hos Johannes av Korset. Bönen, gudsrelationen, är en nåd och en gåva. Vi försöker ta emot gåvan med hopp, tro och kärlek. För det mesta förstår vi inte vad det är som sker, men vi får lita på att vi som Andens tempel ständigt är föremål för hur Anden verkar i oss. I vår bön stöds vi ständigt av Anden. Det är Anden som inspirerar oss och driver oss och vädjar för oss med rop utan ord. I den gamla översättningen (1917) stod det att Anden med utsägliga suckar vädjar inom oss. Inom oss är vi ständigt föremål för Andens verk. Vi försöker besvara det i tro, hopp och kärlek.

Johannes av Korset vill hjälpa oss att förstå, att vi redan nu är delaktiga av det treeniga livets verklighet. Genom vårt dop är vi bebodda. Vi är inte tomma och ihåliga utan den treenige Guden lever i oss. Vi har del av detta liv genom den heliggörande nåden. Johannes vågar till och med säga, att vi blir Guds jämlikar och följeslagare. Vi förblir skapade varelser, men genom Guds kärlek lyfts vi upp och kan leva i en äkta relation med honom. Vi blir mer och mer omvandlade, gudslika. På spanska använder Johannes orden *iguales y compañeros*. Vi är Guds jämlika och vänner, kompanjoner, följeslagare. All kärlek bygger på att det finns likhet. Det är inte någon som *von oben* ser ner på den andre.

Hela kristendomen bygger på att Gud sänker sig ner. Gud blir människa, utblottar sig, blir lik oss för att höja oss upp. Det är därför man kan göra liknelsen med en gungbräda. Gud kommer ner och sätter sig på gungbrädan och vi åker upp. Gud vill bli oss lik genom inkarnationen, och genom nåden blir vi honom lika. Så enkelt är det, men samtidigt är det så svårt för oss att förstå att vi verkligen är föremål för Guds ständiga omsorg, kärlek och barmhärtighet. Vi förblir skapade, svaga, syndiga, bräckliga varelser, men det är just oss Gud älskar. Kristus kommer för de svaga, för syndarna. Han kommer som läkare för att hela, upprätta och förvandla. Det verket är ständigt igång. Genom vårt dop är vi delaktiga av Guds eget liv genom nåden.

Det betyder inte att vi kan förstå, se och begripa, men det pågår ständigt inom oss en process som vi försöker besvara. Något viktigt som Johannes av Korset vill förmedla är att vårt sätt att svara är genom tron, hoppet och kärleken. Vårt förstånd, våra tankar, känslor och vanliga förmågor räcker inte till. Därför får vi den teologala dynamiken, det organ, som gör att vi i tro, hopp och kärlek kan ta emot Gud i hans fullhet och försöka besvara hans kärlek.

Bönen är alltid en dialog, men för oss tycks den ofta vara en monolog. Vi tänker mer på det vi säger och upplever. Att förflytta tonvikten från jag till Du är mycket viktigt. Det gäller all kärlek, alla relationer. Det är inte bara jag. Man undersökte en gång de melodier man framför i melodifestivalen, som ofta handlar om kärlek. Då räknade man ut hur många gånger orden jag och du användes. Det var ordet jag som vann. Den sårade människan sitter fast i sig själv och det är därför vi måste klippa av alla kedjor och sytrådar som binder oss vid oss själva och vår egen lilla värld. Det är vi kallade att göra.

Samtidigt påminner Johannes av Korset om att vi inte till fullo kan befria och frälsa oss själva. Det har man glömt bort i vår tid. I en sekulariserad värld tror man att man kan frälsa sig själv och världen bara man gör sitt bästa. Men det går inte. Det är därför vi behöver själens dunkla natt. Det är därför vi behöver det sätt som Gud har att visa sin kärlek på som först verkar mycket jobbigt, obarmhärtigt och svårt. Här använder Johannes av Korset bilden av en mor med ett litet barn som har fått näring av den goda bröstmjölken. När barnet blir stort måste det vänjas av. Då bestryker Gud sitt bröst med besk aloesaft, för att barnet skall avvänjas, för att det skall kunna äta det hårda rågbrödet. Det är en annan aspekt av den dunkla natten. Gud vill vårt bästa och därför måste vi befrias från vår själviskhet, njutningslystnad, självupptagenhet och bindning genom den dunkla natten.

Natten kan uppträda i olika gestalter. När vi läser Johannes av Korsets dunkla natt, kan vi känna igen något men inte allt, eftersom det är en personlig process. Det är inte en handboksprocess. Vi kan få ledning och ljus, men varje dunkel natt innebär, att vi först tror att det är slut för oss, att vi är övergivna, att det inte finns något hopp, att Gud har glömt oss eller rent av inte finns till. Det är just för att vi skall våga överlåta oss trots att det inte finns några garantier mänskligt sett. Vi skall drivas mer av kärlek än av att vi vill ha ut någonting. Det kan vara svårt i vår tid, när vi är så resultatnriktade. Allt skall ge avkastning. Vi vill få ut någonting av allting, men i mässan blir vi bara utblottade. Också i våra djupaste aspirationer finns det ett mått av självcentrering. Natten kan anta olika gestalter.

Det är inte alltid så lätt i början att känna igen att natten är Guds sätt att befria oss från vår självcentrering och självupptagenhet. Här kommer den andliga ledningen in. Johannes av Korset beklagar sig ibland över att de andliga vägledarna inte förstår någonting och inte kan hjälpa själen i natten. Då säger han att själens äkta andliga vägledare är den Helige Ande själv. Vi kan få hjälp på olika sätt, men ofta dröjer det, och ofta kan vi inte ta till oss det vi får höra eller läsa, eftersom vi är helt lamslagna och blottställda när natten kommer över oss.

Men plötsligt kanske vi börjar vakna och öppna oss för Andens utesägliga suckar. Någonting väcks till liv inom oss. Det är alltid Guds verk. Vi säger ja, bejakar, tar emot och låter det ske. Här såg vi Maria som exempel. Hon svarade: Må det ske med mig som Du vill, medan vi ofta säger må Du göra vad vi vill. Vi ber att Herren skall ge oss det vi vill ha. Då ger Gud oss något ännu bättre, men vi ser det inte för vi vill just ha det vi bett om. Gud berövar oss det vi helst vill ha. Också den andliga människan, den som lever i ett kloster och bara satsar på bön

– det är till dem Johannes av Korset skriver – är präglade av den synen. De vill ha de ljuva känslorna, förnöjsamheten, att allt bara skall flyta på. Var och en behöver själens rening som kan anta väldigt olika gestalter för att vi skall bli mottagliga för det djupaste och det högsta. Det är den inre delaktigheten i Guds treeniga liv.

Här ges ett lite längre citat från Johannes av Korsets ”Andlig sång”, så att vi inte bara förknippar Johannes av Korset med den dunkla natten. Den är bara en genomgångsväg till målet när vi får leva oss in allt djupare i Guds inre liv. Han skriver: ”Man skall inte förvånas över att själen är i stånd till något så upphöjt som att andas i Gud, vilket hon gör genom delaktighet, liksom att Gud andas i henne. Ty förutsatt att Gud ger henne nåden att förenas med den Allraheligaste Treenigheten, i vilken hon blir lik Gud och Gud genom delaktighet, hur skulle det då kunna vara otänkbart att hon också utför förståndets, kunskapens och kärlekens handlingar, eller snarare att dessa utförs, i Treenigheten, tillsammans med den, på samma sätt som den, fastän genom delaktighet genom att Gud själv handlar i henne. Detta innebär att vara förvandlad till de tre personerna i kraft av visdom och kärlek, och i detta är själen lik Gud. För att hon skall uppnå detta skapade Gud henne till sin avbild och likhet”.

Det är inte helt lätt att ta till sig det här budskapet utan vidare, eftersom det så högt och upphöjt. Vi är delaktiga av Guds inre, treeniga liv. Vi får andas i Gud liksom Gud andas i oss. Vår bön är en delaktighet i Sonens relation till Fadern. Allt detta övergår vår horisont, och därför är det bara sakta och försiktigt som vi kan närma oss detta mysterium. Men vi får tro att det är en verklighet i tro, hopp och kärlek som finns inom oss och som vi ibland kan ana en liten skymt av. Vi är verkligen djupt förenade med Sonen. I teologin säger man, att genom dopet är vi delaktiga i Sonens eviga födelse ur Faderns sköte. Det treeniga livet är inte en yttre verklighet, utan genom den heliggörande nåden är vi delaktiga av det. Det sker i trons dunkel, men ändå. Därför betonar kyrkofäderna, att vi är söner i Sonen, att vi är delaktiga i Jesu Kristi eviga relation till Fadern, att vi liksom han får säga Abba Fader, att Anden driver oss allt djupare in i den relationen. Det är därför varje liturgisk bön avslutas med ”genom honom, med honom och i honom”. I liturgin blir vi medvetna om den ständiga inriktningen på Fadern. Som lemman i Kristus, som Kristi brud, är vi så förenade med honom att Fadern ser sin Son i oss. Bara genom att se på oss försöker han omforma och omskapa oss till en större Kristuslikhet.

Man brukar sammanfatta Johannes av Korsets syn på bönen och det kristna livet med ett uttryck som låter lite vackrare på spanska *atención amorosa* (kärleksfull uppmärksamhet). Vi får inte glömma att Johannes av Korset är en poet. Man säger ibland att han är en teopoet och inte bara en teolog. Uttrycket *atención amorosa* är bra att minnas. Även om vi glömmet det mesta vi har hört, kan vi komma ihåg den kärleksfulla uppmärksamheten och packa ner den i väskan. Det är en grundtanke i kristendomen att det i första hand är Gud som är kärleksfullt uppmärksam på oss, som ser på oss och är inriktad på vår frälsning. Det är därför han sänder sin Son och utgjuter sin Ande. Allt beror på Faderns oändliga kärlek och barmhärtighet till oss. I bönen blir vi delaktiga av detta. När vi först hör uttrycket *atención amorosa* tänker vi

kanske först på vår uppmärksamhet och inte på Guds uppmärksamhet. Det är naturligt för oss att det är jag som skall vara kärleksfullt uppmärksam. Men det är inte där finessen ligger utan i att Gud är kärleksfullt uppmärksam på oss i varje ögonblick.

Vi försöker ta emot den kärleksfulla uppmärksamheten och besvara den. Men det kan vi inte. Så fort vi sitter i bön börjar vi tänka på något annat. Vi kan undra om det var nötfärs eller blandfärs i de fina små köttbullarna vi åt. Ibland kan det vara ganska ovidkommande saker vi tänker på. När vi försöker bli stilla, kommer det allt slags tankar. Hela tiden får vi stimuli från yttervärlden som gör att det är svårt att förbli kärleksfullt uppmärksamma. Vårt dilemma är att vi på olika sätt är bundna vid olika sytrådar, vilket vi inte riktigt själva förstår. Det kommer ofta upp helt ovidkommande saker, när vi vill inrikta oss på Gud. Från vår sida är det inte omedelbart lätt att bli kvar i en kärleksfull uppmärksamhet.

När vi låter Gud se på oss, kan det så småningom smitta av sig. Vi kan ibland märka, att vi kan uppleva ögonblick då vi mer är uppmärksamma på Gud som är uppmärksam på oss. I bönen är det viktigare att vi är medvetna om Guds uppmärksamhet på oss än att vi pressar fram uppmärksamhet själva. Vi låter oss istället betraktas. Vi låter oss ses av Gud. I bönen är det i första hand Gud som är den handlande och aktiva parten, medan vi ofta tror att det är vi som skall göra, säga och tänka så mycket, istället för att låta oss älskas, låta oss betraktas. Gud är så förälskad i oss att han blir hänförd. Här kan vi lära oss mycket av de förälskade. Att se på den älskade fyller oss med glädje. Gud ser på oss på det sättet. Vi kan lära oss detta efterhand.

Vi kan lära oss mycket av människor som ser på oss med godhet och kärlek och tror att vi är värda denna kärlek. Då blir det också lättare att se på andra på det sättet. Vi kan lära oss mycket av våra mänskliga erfarenheter. Vi får bli övertygade om att Gud alltid har en kärleksfull uppmärksamhet på oss, även när vi inte alls är medvetna om det. Det kallar vi att leva i Guds närvaro, vilket sker även utanför själva bönetiden. När jag kom som novis till klostret 1971 skulle Br. Wilfrid undervisa i bönen. Han sade att bönens grund är livet i Guds närvaro. Vi lever alltid i kärleksfull närvaro från Guds sida. Om vi kan bli övertygade om det och ta det till oss, då går det liksom av sig självt att leva i Guds närvaro. Men om vi inte litar på det, betvivlar det och inte kan ta det till oss, kommer det alltid att vara mycket mödosamt.

För många människor är det mycket svårt att tro att de är oändligt älskade. Har man inte upplevt föräldrarnas omsorg och kärlek som barn, kan det vara mycket svårt att ta till sig Guds kärlek. Men det är inte omöjligt. Ibland kan det vara just bristen på kärlek som får en människa att längta efter den. Ändå vet vi hur viktigt det är att man som barn får uppleva kärlek. Det ser vi i en sekulär värld. För dem som inte har upplevt kärlek och kanske inte heller har nått fram till en tro, finns det kvar en slags bitterhet för att föräldrarna inte gav den kärlek de ansåg sig ha rätt till. Därför skriver man alla dessa böcker om hur hemska

föräldrarna var. Man kan se att ett syskon kan ha upplevt brist på kärlek och ett annat inte. Det är inte en objektiv utan en subjektiv verklighet.

Att uppleva brist på kärlek är en av de sorgligaste följderna av sekulariseringen. Varje människa är skapad för att bli oändligt älskad, eftersom hon är skapad av Gud till hans avbild. Men tror man inte på Gud, förväntar man sig ändå den oändliga kärleken av människor. Människan är skapad till Guds avbild och är menad att ta emot hans oändliga kärlek. Men tror man inte på Gud, förväntar man sig den oändliga kärleken av föräldrarna eller av den man gifter sig med. Då blir man alltid besviken, för ingen människa kan ge oändlig kärlek. Vi kan försöka ge den oändliga kärleken, men vi måste alltid bekänna att vi kommer till korta. Det är därför så många relationer går sönder i vår tid mellan föräldrar och barn, mellan äkta makar, mellan vänner, eftersom man förväntar sig för mycket av en människa. Det orkar ingen människa egentligen med. Det blir för mycket. Samtidigt kan en människa utifrån denna brist nå fram till en gudstro, även de som inte har upplevt en kärleksfull förälder.

Man har gjort en undersökning om dem som hamnar på en kriminalvårdsanstalt och sett att bland männen har 90 % eller fler inte erfarit en faders kärlek och omsorg. Det var antingen så att fadern inte kunde ge den eller var borta. Det kan få svåra konsekvenser, när man inte har fått en aning om vad en barmhärtig fader är. Samtidigt är det på kriminalvårdsanstalter som man kanske omvänder sig mest. Det är den mest religiösa delen av det svenska samhället, säger man ibland. När vi kom till en sådan anstalt och hade med oss rosenkransar ville muslimerna också ha dem. Också utifrån en bristsituation, där man aldrig har erfarit någon form av barmhärtig faders- eller moderskärlek, kan man nå fram till tron på en barmhärtig Gud. Det hoppfulla är att ingen är helt låst. Som sagts beror mycket av det vi ser i dag som psykisk ohälsa och brustna relationer på att man förväntar sig det omöjliga av andra människor. Man förväntar sig den oändliga, barmhärtiga kärlek som bara Gud kan ge. De flesta föräldrar vill sina barn väl. De försöker göra så gott de kan, men det blir ändå alltid lite fel. Det kan vi inte komma ifrån. Vi såras mer av brister på kärlek mellan dem som står oss nära än om någon är dum på bussen eller i snabbköpskassan.

Begreppet *atención amorosa*, det som vi lever av i bönen eller försöker leva oss in i, innebär att Guds kärlek är riktad till oss. Den strömmar in och vi försöker besvara den. Det begreppet skall också präglade livet i övrigt. Det finns sådana miljöer. Här hos Birgittasystrarna är det så. Systrarnas omsorg och goda exempel hjälper oss att känna att vi är i en sfär av kärleksfull uppmärksamhet. Också mellan oss finns det en kärleksfull uppmärksamhet, även om vi blir lite irriterade på varandra, trampar varandra på tårna eller går varandra på nerverna. Det måste vi leva med. Livet i Kyrkan borde vara en ömsesidig kärleksfull uppmärksamhet. Det gäller egentligen livet i samhället också. Det vi får ta emot av Gud skall fortplanta sig. Vi skall inte bara behålla det vi tar emot inom oss, utan vi skall dela med oss av det.

Därför är det viktigt att vi nu vid slutstationen av reträtten packar med ett litet paket av kärleksfull uppmärksamhet att användas på jobbet, i familjen, i församlingen och på bussen,

eftersom vi alltid är utsända. Dopet får vi också för de andras skull. Det är en nåd, ett privilegium, något stort, men vi får det för världens skull, för att vi skall bli Jesu budbärare och sprida den kärleksfulla uppmärksamheten omkring oss. Man brukar säga att en reträtt inte skall ta slut. Den skall fortsätta under annan form, på bussar, tåg och arbetsplatser och i kök, inte minst i de miljöer där det är lätt att förlora den kärleksfulla uppmärksamheten.

Det kan vara bra att tänka efter vilken miljö som är den farligaste för mig. Var är jag mest utsatt för att bli arg och irriterad? Vi har ofta en svag, blind fläck, där vi inte riktigt hänger med. Det är då viktigt att bli kvar i kärleksfull uppmärksamhet. Teresa av Avila talar om bön som *estar con Jesús* (att vara med Jesus) och *andar con Jesús* (att gå med Jesus). Det skall vi göra när vi går ut härifrån klostrets kärleksfulla atmosfär och liksom gå i procession med Jesus ut i världen. Vi går ut med Jesus för att sprida den goda atmosfären omkring oss. Det kan vi göra. Folk märker ibland att det är något speciellt med oss kristna. På en arbetsplats där alla sitter och skvallrar och svär, kommer det in någon och plötsligt tystnar man. Man kan bara inte fortsätta att skvallra, förtala och svära. På bensinstationen i Tågarp slutade man att svära när munkarna kom för att tanka bensin. Vi får tro att vi kan påverka situationen, ibland mer aktivt. Börjar man förtala någon kan vi säga att något gott finns det väl i den här stackaren i alla fall. Man kan ibland förflytta tyngdpunkten på något annat. Ibland kan det vara lite vardagligt. Ibland kan det vara bra att bara ändra spår, när man märker att folk har fastnat i någonting som inte är så bra. Vi själva behöver ständigt Anden som väcker oss till liv. Vi måste komma ihåg att Anden är ständigt verksam inom oss och inspirerar oss. Egentligen vet vi vad vi borde säga eller göra, men vi gör det inte alltid. Vi är ofta medvetna om att vi inte borde yttra en dräpande replik som få alla att applådera. Då skulle alltid någon bli sårad.

Vi kan öva upp den inre hörseln. Johannes av Korset säger att vi också har inre förmågor som gör att vi kan lyssna på Andens ingivelser. Vi kan öva upp hörseln. Också i mötet med vår nästa kan vi bakom orden ana att det finns något annat, något som vi får ta till oss. Vi kan utsättas för kritik. Det kan vara bland det svåraste att ta till sig kritiken, för ofta kommer den på ett aggressivt och överdrivet sätt, men det brukar alltid finnas något korn av sanning i det som sägs. Något av det finaste vi kan ägna oss åt är det vi med klosterspråk kallar broderlig och systerlig förmaning. Det är bland det svåraste att kunna hjälpa varandra att urskilja vad som är bra och vad som är mindre bra. I klostren försöker man hjälpa varandra med det. Det är inte helt lätt där heller, för vi är lite känsliga av oss och tycker inte om att höra om de svagheter vi har som ofta andra ser lite tydligare än vi själva. Att kunna hjälpa varandra genom en uppbygglig kritik och förmaning är mycket svårt men också mycket viktigt. Mycket av den andliga vägledningen bygger på det. Vi är alla ansvariga för varandra. Vi kan ta ett exempel som vi har i våra församlingar. Tidigare vid konfirmationer var det ofta flickor som klädde upp sig som om de skulle gå på diskotek istället för att gå till en konfirmation. Man kan försöka säga att det inte skulle vara så lyckat att se på fotona när man är 50 år och då undra om fotot var från ett diskotek eller från kyrkan. Vi kan behöva ge varandra råd på ett

sätt så att man förstår att vi menar väl. Anden kan fostra oss inifrån, men vi har också del i den gemensamma, fostrande rollen. I vår tid är det svårt att uppfostra barn och ungdomar och även att uppfostra oss själva. Här behöver vi Andens hjälp, eftersom vi som kärleksfulla medmänniskor har ansvar för varandra, för att kunna hjälpa varandra på vägen till helighet.

Vi skall nu sammanfatta några begrepp som vi kan hänga upp reträttföredragen på. De tre teologala dygderna, tro, hopp och kärlek, är kärnan i vår gudsrelation, i vår bön, men också i vår relation till andra människor. I grund och botten är det också där vi behöver tro, hopp och kärlek för att nå fram till varandra på djupet. När vi övar oss i tro, hopp och kärlek kommer det att leda till att vi förr eller senare får gå igenom någon form av dunkel natt. Vi behöver Guds helgande, renande, befriande verk. Vi kan inte själva befria oss från allt, utan Gud måste som en läkare skära bort och befria oss från olika saker. Natten kan anta otaliga skepnader. Det dröjer innan vi förstår att det är en dunkel natt. Men vi måste integrera det faktum att livet inte bara är en dans på rosor, utan det kommer olika former av prövningar. Det gör det också i Kyrkans liv, i gemenskapens liv liksom i vårt personliga liv. Just nu går Kyrkan igenom en slags dunkel natt för att helgas, helas och renas. Det gör ont.

Redan genom dopet är vi ett Andens tempel där Treenigheten lever. Vi har en direkt gudsrelation, och då måste vi öva in rätt förhållningssätt genom tron, hoppet och kärleken, så att vi kan höra när Anden talar, göra det Gud vill och låta oss formas och älskas. Den stora horisonten är Guds oändliga barmhärtighet, som aldrig skall fattas oss, inte ens i den djupaste av dunkla nätter. Vi sätts då på prov om vi verkligen litar på att Gud är en oändligt barmhärtig och kärleksfull Gud, trots att allt talar emot. Vändningen sker ofta, när vi ändå vågar överlåta oss, trots att allt tycks mörkt och dystert.

Vi kan sammanfatta Guds förhållande till oss i det spanska ordstävets *atención amorosa* (kärleksfull uppmärksamhet). Det gäller även vårt eget förhållande till Gud. Det blir tydligt i bönen, och det är sedan något vi tar med oss ut i världen för att ha en kärleksfull uppmärksamhet på människor i vår omgivning, något som kan förvandla en miljö, ett samhälle. Det är också en sammanfattning av den kristna socialläran, att man är kärleksfullt uppmärksam på varandra, speciellt på dem som behöver det allra mest. Ibland kan det vara bra att kunna sammanfatta helheten i ett begrepp som är mycket slitstarkt och mycket användbart.

Vi måste själva kunna ta till oss att Gud är ständigt kärleksfullt uppmärksam på oss och att vi är kallade att besvara, bejaka, låta oss älskas och vara medvetna om att det bara är Gud som har möjlighet att ge oss oändlig kärlek. Vi får göra så gott vi kan. Vi kan låta oss förvandlas, förädlas och fördjupas på den väg som det kristna livet är, pilgrimsfärden mot evigheten.

Predikan söndagen 24 februari 2019, Sjunde söndagen under året

Var barmhärtiga, så som er Fader är barmhärtig (Luk 6:36). Det är varken mer eller mindre Jesus begär av oss. Det övergår helt vår naturliga människa. Ändå får vi tro att Jesus vill att vi skall leva av den barmhärtighet som är hans himmelske Faders och som Jesus i evangeliet gång på gång talar om. Jesus talar inte så mycket om sig själv. Han talar om Fadern och hans barmhärtighet. Jesus vill visa oss vägen till Fadern. Jesus vill förena sig så innerligt med oss, att vi i Jesus kan komma Fadern nära och lära oss mer och mer att vara barmhärtiga som han. Men det går inte på en kaffe kvart. Det räcker inte med en reträtt. Det räcker knappt med ett helt långt liv.

När det går upp för oss att Gud har gett oss detta liv här på jorden för att vi skall växa in i det som tycks oändligt mycket större, då kanske vi börjar ana hur mycket Gud älskar oss och hur mycket han förväntar sig av oss. Om vi älskar någon, förväntar vi oss så mycket av denna människa. Så är det också med Gud. Eftersom han älskar oss oändligt mycket, så förväntar han sig också oändligt mycket av oss. Därför kan Jesus säga till oss att vi skall vara barmhärtiga så som vår Fader är barmhärtig. Jesus ger oss otaliga exempel på hur vi skall bete oss. När det kommer till kritan, glömmer vi det ofta och tänker på allt möjligt annat.

En sak är bra att komma ihåg. Vi har fått två kinder, inte bara en. Om någon slår oss på den ena kinden, har vi en kind till att ta fram. Och vi har fått två öron för att lyssna intensivt på Guds ord och på vår nästa, men vi har bara en mun. Ofta gör vi mer ont med vår mun än med våra öron. Det är lite svårare att göra något ont med öronen än med munnen.

Så småningom kan vi lära känna oss själva, våra begränsningar och också våra möjligheter, för vi har alla oändliga möjligheter att växa in i en djup Kristusgemenskap som gör det möjligt för oss att i, med och genom Jesus vara barmhärtiga. Tänker vi bara på oss själva och våra egna naturliga krafter, låter det absurt och omöjligt, när Jesus säger till oss att vi skall vara barmhärtiga så som vår Fader är barmhärtig. När det går upp för oss, att vi inte bara är en enskild liten individ utan en levande lem i Kristi kropp, att vi är så djupt förenade med honom att hans nåd ständigt pulserar inom oss, att hans kärlek är ingjuten i oss, att hans Ande ständigt verkar inom oss och mer låter detta stora ske, då blir det inte så omöjligt längre, Vi upptäcker då att det finns så många möjligheter att vara barmhärtiga och visa barmhärtighet. Det ligger liksom bara där och väntar på oss. Då måste vi växa in genom tron, hoppet och kärleken i en djup Kristusgemenskap, så att vi blir mer och mer Kristuslika, så att vi i och genom Jesus ser med våra två ögon på verkligheten, upptäcker de möjligheter som ligger där och lyssnar med våra två öron på vad Gud förväntar sig av oss.

Kära bröder och systrar, när vi tycker att det är svårt och jobbigt i vårt liv, vilket det ofta är, är det lätt att bli modlös. Vi måste då komma ihåg att vi genom vårt dop är infogade i en djup Kristusgemenskap. Han lever i oss och vi får förbli i honom, bli kvar i Jesus. Vi får leva hela

vårt liv i gemenskap med honom och ha hans bild på näthinnan. Om vi har det, kan vi se med Jesu ögon på världen, varandra och Fadern.

Det finns liksom ingen gräns hur nära Jesus vi kan komma. Det är därför vi firar liturgi. Vi ber och tar emot sakramenten för att vi mer och mer skall bli Kristuslika, mer och mer bli hans lärjungar, vänner och lemningar i hans kropp. Det tar tid, för den ene lite mer, för den andre lite mindre, men det är en process som är igång. Ibland kan vi själva bli överraskade över att vi säger eller gör något som tycks komma mer från Jesus än från oss själva. Då börjar vi förstå att Jesus vill handla, verka och älska genom oss. Ibland ställs vi inför så stora prövningar att vi helt enkelt måste ta vår tillflykt till honom. Att älska våra fiender kan vi inte utan vidare. Det kan vi bara när vi verkligen låter Jesus älska genom oss. Att förlåta dem som har förstört vårt liv kan vi inte utan vidare göra, utan vi måste låta Jesus verka inom oss.

Låt oss komma ihåg att vi har denna ständiga, djupa och allt förvandlande gemenskap med Jesus. Annars kan vi inte förstå något av det Jesus säger. Då vänder vi bara blad och tänker att det han säger låter vackert, men vi har annat att syssla med. Så är det ofta. Vi tycker att det är för stort och för krävande. Det beror på att vi bara ser utifrån vår egen begränsning och inte utifrån det obegränsade och gränslösa perspektiv som Jesus ger oss genom att bli människa här på jorden, lida, dö och uppstå för vår skull. Orden för vår skull måste vi komma ihåg. För vår skull har Jesus utgjutit sitt blod, gett oss sina sakrament och grundat sin Kyrka. Allt är till för vår skull.

Då måste vi också använda det Jesus gjort för vår skull och ta det till oss. Evangeliet har han inte gett för ros skull utan för vår skull. När vi därför hör idag att vi skall vara barmhärtiga som vår Fader är barmhärtig, är det i sista hand för vår egen skull, för det är bara om Fadern kan känna igen något av sin barmhärtighet i oss som vi kan komma in i hans rike. Det är bara om vi har känt igen Jesus i den nakna, fattige, hungrige och törstige vi kan bli hemmastadda i Guds rike. Annars skulle vi aldrig kunna bli hemmastadda i en värld, där det bara finns barmhärtighet och kärlek. Lyckligtvis har vi detta liv här på jorden på oss för att mer och mer bli förvandlade.

Vi kommer ofta att falla och misslyckas, men vi har en förlåtande och barmhärtig Fader. Det måste vi komma ihåg. Vi tycker aldrig att vi riktigt håller måttet, men Jesus har kommit också för de svaga, för dem som faller och misslyckas och ständigt måste börja om igen. När vi misslyckas och ser hur svaga vi är lär vi oss att förtrösta på Guds barmhärtighet.

Barmhärtigheten är en nåd och gåva som vi bara kan ta emot, när vi själva är i behov av barmhärtighet, när vi har lärt oss att utan barmhärtighet kan vi inte överleva, inte andas.

Gud vill ge oss så oändligt mycket. Om vi står inför honom med tomma händer och tomt hjärta i ödmjukhet och fattigdom, kommer vi alltid att få erfara hans barmhärtighet och också kunna använda den för att visa barmhärtighet. Vi går i barmhärtighetens skola. När det går upp för oss är det något underbart att förstå, att trots vår svaghet, skröplighet och synd är vi oändligt älskade och ständigt föremål för Guds barmhärtighet. Då kan vi också ta emot

barmhärtigheten. Vi kan tillgodogöra oss den och dela med oss av den om än aldrig så lite, för Gud nöjer sig ibland med så oändligt lite, när det verkligen ges med hela vårt hjärta. Låt oss idag glädja oss över att Jesus förväntar sig barmhärtighet, också av oss, eftersom han under hela sitt liv fick förkunna Faderns barmhärtighet, leva den, gestalta den och förmedla den. Det fortsätter han att göra i sin Kyrka, där allting genljuder av barmhärtighet. Det är därför vi gång på gång får säga: Herre, förbarma dig.